

Barnskyddsärenden som blir föremål för omedelbart ingripande av socialjouren

En kvalitativ intervjustudie om socialjourers socialarbetare syn på tematiken

Henrica Wiksten
Helsingfors universitet
Statsvetenskapliga fakulteten
Socialt arbete
Magisteravhandling
November 2019

Tiedekunta/Osasto Fakultet/Sektion – Faculty		Laitos/Institution– Department	
Statsvetenskapliga fakulteten vid Helsingfors universitet		Institutionen för socialvetenskap	
Tekijä/Författare – Author Henrica Wiksten			
Työn nimi / Arbetets titel – Title Barnskyddsärenden som blir föremål för omedelbart ingripande av socialjournen: En kvalitativ intervjustudie om socialjourers socialarbetare syn på tematiken			
Oppiaine /Läroämne – Subject Socialt arbetet			
Työn laji/Arbetets art – Level		Aika/Datum – Month and year	Sivumäärä/ Sidoantal – Number of pages
Magisteravhandling		November 2019	61
Tiivistelmä/Referat – Abstract			
<p>Syftet med föreliggande magisteravhandling har varit att utreda vad som gör att ett barnskyddsärende blir föremål för omedelbart ingripande av socialjournen. Detta har undersökts genom att studera socialjourers socialarbetares syn på tematiken utifrån deras egna yrkeserfarenheter. Studien genomfördes med avstamp i den kvalitativa forskningstraditionen och det empiriska materialet har samlats in genom kvalitativa forskningsintervjuer med sex behöriga socialarbetare verksamma på socialjour i Finland. Det empiriska materialet analyserades med hjälp av teoristyrd innehållsanalys.</p> <p>Följande tre forskningsfrågor har besvarats: 1) vilka faktorer anser socialarbetarna vara avgörande för att ett barnskyddsärende blir föremål för omedelbart ingripande? 2) hur motiverar socialarbetarna sina beslut i bedömningsförfarandet? 3) vilka utmaningar möter socialarbetarna i sitt arbete?</p> <p>Av studiens resultat går det inte att påvisa någon enskild specifik faktor som gör att barnskyddsärende uppfattas vara akut. Studiens resultat visar att kontexten är avgörande i alla socialarbetares beskrivningar. Barnets ålder, bakgrundsinformationens betydelse, vem som gör anmälan samt tidpunkten på dygnet visar sig vara de mest avgörande faktorerna som inverkar på ingripandet enligt socialarbetarna. Framförallt barnskyddssituationer som berör små barn med drog- eller alkoholpåverkade föräldrar, var situationer som ansågs av socialarbetarna alltid kräva ett akut ingripande av socialjournen.</p> <p>Beslutsfattandet i brådskande barnskyddsärenden framstår som en komplex helhet där multipla faktorer samtidigt inverkar på beslutets utfall. Studiens resultat visar att socialarbetarens handlingsutrymme i beslutsfattandet ter sig vara relativt brett. Socialarbetarnas yrkesmässiga bedömning, arbetserfarenhet och vissa fall även värderingar visar sig spela en nyckelroll i beslutsprocessen, och socialarbetarna egna bedömning visar sig vara i centrum då beslut fattas. Barnskyddslagen finns alltid i grund för beslutet och ger mandat samt plikt att agera, men socialarbetarna gör självständigt beslutet av vilka handlingsalternativ som är rimliga i de akuta barnskyddssituationerna.</p> <p>Studios resultat visar även att barnskyddsarbetet som sker utanför tjänstetid i socialjourer är ett utmanande arbete. Av socialarbetarna krävs det en förmåga att klara av att hantera det osäkra som ständigt finns närvarande i bedömningsarbetet av barnskyddsärenden samtidigt som socialarbetarna har ett stort ansvar att axla. Även om socialarbetarna för det mesta anser att stödet i arbetet är tillräckligt, framgår det trots allt att socialarbetarna tidvis känner sig ensamma i arbetet.</p> <p>Studios resultat synliggör den komplexitet som brådskande barnskyddsarbetet de facto präglas av, och att detta arbete kräver en hög yrkesexpertis av socialarbetarna, där arbetserfarenheten verkar spela en betydande roll för hur socialarbetarna klarar av att handskas i de mångfacetterade barnskyddssituationerna. Även om socialarbete som profession bygger på lagar, teorier och regelverk, visar studiens resultat att socialarbetarnas beslut också till en stor grad påverkas av dennes egna värderingar, livserfarenhet och arbetserfarenhet.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Brådskande barnskyddsarbete, socialjour, yrkesexpertis, handlingsutrymme			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

INNEHÅLL

1. INLEDNING	1
1.1. Syfte och frågeställning	2
1.2. Studiens relevans och avgränsning	2
2. SOCIALJOURENS HANDLINGSMIJÖ	4
3. BRÅDSKANDE BARNSKYDDSRARBETE	6
3.1. Principen om barnets bästa som utgångspunkt för arbete	7
3.2. Arbetet präglas av komplicerade situationer och svåra beslut	8
3.4. Barn i omedelbar fara och brådskande placering	13
3.5. Hur hantera den komplexitet som finns närvarande i brådskande barnskyddsarbete?.....	15
4. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	16
4.1. Socialarbetarens yrkesexpertis	17
4.2. Socialarbetarens handlingsutrymme	19
5. METOD OCH MATERIAL	20
5.1. Kvalitativ forskningsansats	21
5.2. Semistrukturerade forskningsintervjuer	22
5.2.1. Informanterna.....	23
5.3. Forskningsetiska överväganden	24
5.4. Teoristyrd innehållsanalys som analytisk utgångspunkt.....	26
5.5 Bearbetning av forskningsmaterialet	27
6. RESULTAT	28
6.1. Kontexten avgörande för ingripande.....	29
6.2. Beslutet är en komplex helhet.....	34
6.3. Utmaningar i arbetet	40
7. SLUTSATSER OCH DISKUSSION	46
LITTERATUR	52
BILAGA 1 FÖLJEBREV	58
BILAGA 2 INTERVJUGUIDE	59
BILAGA 3 BEARBETNING AV DATA	60

1. INLEDNING

Behovet av barnskyddsåtgärder har ökat markant under senaste åren samtidigt som också oron för barnfamiljer och ungas illamående har ökat i den offentliga diskussionen. Som en följd av detta har även barnskyddet blivit föremål för politiker, myndigheter och medborgarnas intresse. Den offentliga diskussionen kring barnskyddet har tidvis varit kritiskt lagd och kritiken har bland annat berört socialarbetarnas otillräckliga eller överdrivna ingripanden och konsekvenserna av dessa. I och med att familjernas problembilder blivit alltmer komplexa, har också arbetet inom barnskyddet blivit mer utmanande, vilket har resulterat i ett ökat krav på socialarbetarnas kunskaper och handlande i de mångfacetterade barnskyddsituationerna. (Andersson m.fl. 2018, 18, Heino, 2016,9.)

Merparten av socialjourens arbetsuppgifter är relaterade till barnskydd (Ollila m.fl.2019, 10). Barnskyddsarbete inom socialjouren kan uppfattas som tämligen utmanande, eftersom barnskyddsärenden är ofta till sin natur varierande och svåra att på förhand förutspå. (Hujala, 2017, 333). Bedömningen av huruvida ett barnskyddsärende kräver omedelbart ingripande av en socialmyndighet kan stundvis vara svår för den enskilda socialarbetaren och ställer även krav på socialarbetarens yrkesexpertis. Av socialarbetarna på socialjourens krävs det en förmåga att klara av att göra snabba och självständiga beslut kombinerat med ofta begränsad information till sitt förfogande. (Araneva 2016, 73; Clifford & William, 2002, 202, Hanna, 2011,107.) Barnskyddslagen styr dock den enskilda socialarbetarens bedömning angående behovet av brådskande barnskyddsåtgärder, men lagen lämnar de facto ett brett handlingsutrymme för den enskilde socialarbetaren att använda sin yrkesexpertis i sitt beslutsfattande.

Varför blir då ett barnskyddsärenden föremål för omedelbart ingripande av socialjouren? Denna fråga började intressera mig när jag arbetade som socialarbetarvikarie inom socialjouren, där jag genom det praktiska arbetet kom i kontakt med utmaningen att göra s.k. "korrekta" barnskyddsbedömningar. För tillfället finns det inga nationella riktlinjer för socialjourer beträffande bedömningspraxisen i barnskyddsärenden. Barnskyddslagen är dock lika för alla, men hur man väljer att tillämpa lagen varierar. Tidigare utredningar beträffande barnskyddsarbete i Finland har visat att verksamhetspraxisen inom barnskyddet varierar mellan olika regioner, kommuner och socialarbetare (se t.ex. Oranen, 2006; Tutkintaryhmä, 2013, Toimiva

lastensuojelu 2013). Utifrån detta väcktes idén till föreliggande magisteruppsats, där jag intresserar mig för att ta reda på vilka faktorer som föranleder till omedelbart ingripande av socialjouren och hur socialarbetarna motiverar sina beslut kring denna tematik.

1.1. Syfte och frågeställning

Det övergripande syftet med denna magisteravhandling är att utreda de faktorer som föranleder till omedelbart ingripande av socialjouren i barnskyddsärenden. Med omedelbart ingripande avses inom ramen för denna avhandling, barnskyddssituationer som socialjourens socialarbetare bedömer att kräver en omedelbar utredning beträffande behovet av brådskande barnskyddsåtgärder som t.ex. ett akut hembesök eller brådskande placering. Detta undersöks genom att studera socialjourens socialarbeters syn på tematiken utifrån deras egna yrkeserfarenheter. Socialarbetarnas beskrivningar av faktorer som enligt dem föranleder till omedelbart ingripande av socialjouren i barnskyddsärenden, kommer att relateras till socialarbetarnas yrkesexpertis och handlingsutrymme. Genom studien ämnar jag skapa en djupare förståelse över socialarbetarnas bedömningsförfarandes komplexitet i akuta barnskyddsärenden. Studien har som avsikt att besvara följande tre forskningsfrågor:

- Vilka faktorer anser socialarbetarna vara avgörande för att ett barnskyddsärende blir föremål för omedelbart ingripande?
- Hur motiverar socialarbetarna sina beslut i bedömningsförfarandet?
- Vilka utmaningar möter socialarbetarna i sitt arbete?

1.2. Studiens relevans och avgränsning

Sedan 1990-talet har det gjorts nedskärningar i barns och ungas välfärdstjänster samtidigt som inkomstöverföringarna riktade till barnfamiljer har reducerats. Att behoven av specialiserade barnskyddstjänster har ökat sedan dess, kan ses som en återspeglning av välfärdstjänsternas (o)förmåga att möta de behov som råder i samhället. (Pekkarinen, 2013, 337.) Ifall familjer och barns illamående fortsätter att öka i samhället, kommer även de brådskande barnskyddsbehoven högst antagligen att öka, vilket sannolikt även kommer att medföra utmaningar för det sociala arbetet. Forskningen kring barnskyddsarbete som specifikt sker i socialjourer, verkar vara näst

in till obefintlig (se t.ex. Hanna, 2011, 103). Även forskning som berör socialjournsarbete överlag verkar det främst förekomma myndighetsutredningar eller examensarbeten. Genom sökningar på Helka-databasen och google scholar med sökorden socialjour, sosiaalipäivystys och emergency social work fick jag allt som allt under 10 träffar. Däremot har forskningsintresset beträffande barnskyddet varit hög och det förekommer en relativt gedigen forskning beträffande barnskyddstematiken överlag så väl internationellt som nationellt. Eftersom det verkar förekomma lite forskning om brådskande barnskyddsarbete som specifikt sker utanför tjänstetid i socialjourer, så tycker jag mig finna ett verkligt behov för att uppmärksamma detta viktiga men forskningsmässigt tämligen ouppmärksammade verksamhetsområde inom socialt arbetet. Dessutom framstår det även som aktuellt att specifikt studera bedömningspraxisen inom socialjourens barnskyddsarbete, eftersom barnskyddets bedömningspraxis har blivit en av de centralaste forsknings- och utvecklingsområden inom socialarbetarfältet i Finland (se Kaski m.fl. 2016, 90).

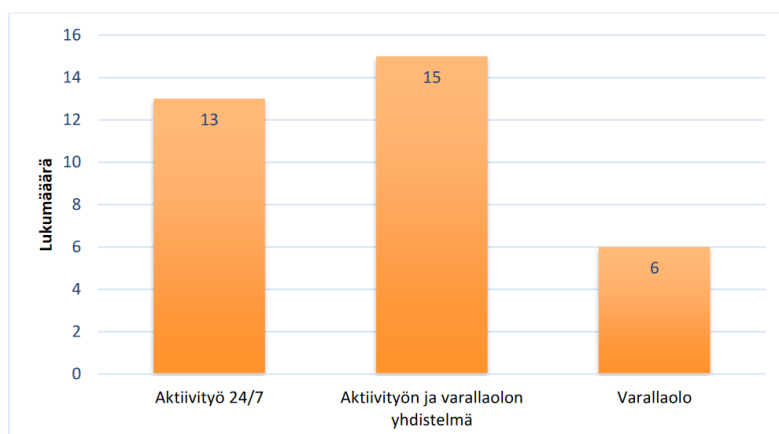
Studiens forskningstematik kan i det stora hela uppfattas hänga ihop med barnskyddsforskning, eftersom studiens fokus ligger på barnskyddsärenden och bedömningen av dem. Utöver detta kan föreliggande studie även kopplas till professionsforskning, då studien forskningsintresse ligger i att ta reda på hur socialarbetarnas yrkesexpertis och handlingsutrymme inverkar på bedömningförfarandet av brådskande barnskyddsärenden (jmf. Mutka, 1998, 37; Wolmesjö, 2, 144).

Med hänsyn till studiens syfte, har jag valt att endast fokusera på barnskyddsärenden som blir föremål omedelbart ingripande av socialjouren. Genom denna avgränsning ämnar jag få en bättre förståelse över de orsaker som enligt socialarbetarna ligger till grund för att ett barnskyddsärende kräver omedelbart ingripande av socialjouren. Denna avgränsning gör det även möjligt att redogöra på vilket sätt socialarbetarnas yrkesexpertis och handlingsutrymme inverkar på bedömningen av akuta barnskyddsärenden.

2. SOCIALJOURENS HANDLINGSMIJÖ

Socialjournsverksamheten hör till kommunens lagstadgade ansvar. Socialjouren ansvarar för att sköta situationer som kräver brådskande ingripande av en socialmyndighet utanför tjänstetid. Utvecklingen av socialjournsverksamheten kom igång på social- och hälsovårdsministeriets initiativ i början av 2000-talet och sedan år 2007 har Finland haft riksomfattande socialjournsverksamhet. På grund av geografiska och demografiska orsaker har det förekommit en brokig variation i hur kommunerna valt att förverkliga socialjournsverksamheten i vårt land. Variationerna har främst berört dygnet runt servicen där exempelvis mindre kommuner inte erbjudit socialjour dygnet runt. I samband med den nya socialvårdslagen som trädde i kraft år 2015, fastställdes även kravet på dygnet runt socialjournsverksamhet, vilket innebär att kommunerna förpliktades att anordna socialjournsverksamhet under dygnets alla timmar. Kommunerna har dock friheten av själv bestämma hur detta i praktiken förverkligas. Ollila m.fl. (2019) har genomfört på social- och hälsovårdsministeriets begäran en utredning angående socialjournernas verksamhet i Finland, sammanlagt medverkade 34 av landets 41 socialjourer i utredningen. Resultaten av utredningen visar att det förekommer tre olika sätt att förverkliga socialjournsverksamheten i Finland utanför tjänstetid (se bild 1). (Ollila m.fl.2019, 8–9,21,72.)

Bild 1: Förverkligandet av socialjournsverksamheten utanför tjänstetid.

Källa: Ollila m.fl. (2019, 21).

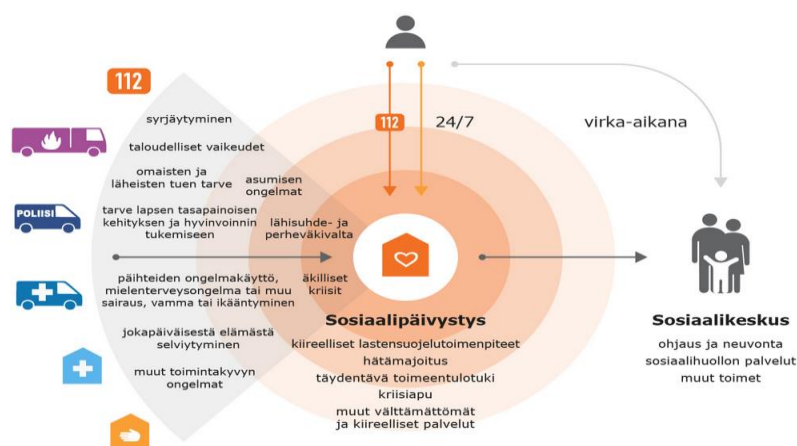
Statistiken ovan visar att största delen av socialjournernas verksamhet förverkligas genom en kombination av aktivjour och bakjour, vilket innebär att det alltid är en person som jourar aktivt på plats samtidigt som en arbetare fungerar som bakjour oftast

hemifrån. Detta arrangemang tillämpas främst under nätterna. Aktivjour var det näst vanligaste sättet att organisera socialjourns verksamheten i vårt land, vilket innebär att de alltid finns två eller flera arbetare på plats per arbetsskift. I de allra minsta kommunerna är socialjourns verksamheten förverkligad främst genom bakjourns verksamhet, vilket innebär ett roterande system där x-antal socialarbetarna och socialhandledarna jourar utöver det egna dagsarbetet under kvällar, nätter och veckoslut. Enligt Ollilla m.fl. (2019) innebär variationerna socialjourns verksamheternas uppbyggnad till att tillgången till service inte är jämlikt fördelad mellan medborgarna. (Ollila m.fl. 2019, 21, 73–76.) I föreliggande socialjour som studien berör är verksamheten organiserad enligt aktivjour kombinerat med bakjour, där morgon- och nattskiften förverkligas enligt aktiv-och bakjour principen, medan kvällsskiftet är förverkligad genom aktivjour med två arbetare fysiskt på plats.

Socialjouren ansvarar alltså för brådskande och nödvändig socialvård utanför tjänstetid i syfte att trygga individens rätt till nödvändig vård och omsorg under dygnets alla timmar. Socialjourens klientel omfattar kommuninvånarna samt personer som för stunden vistas i kommunen. Under tjänstetid ansvarar kommunernas socialbyråer i första hand för kommuninvånarnas brådskande behov av socialvård. Största delen av socialjourens uppgifter är relaterade till barnskyddsärenden, men förutom akuta barnskyddsärenden ansvarar socialjouren även för andra åldersgruppers brådskande behov av socialvård samt bistår med krishjälp vid t.ex. dödsfall, olyckor, våldssituationer eller andra akuta kriser som kommuninvånare drabbats av. (Ollila m.fl.2019, 9–10; Reissell m.fl. 2012, 115.) I en utredning beträffande socialjourernas verksamhet utförd av Reissell m.fl. (2012) framgick det att de vanligaste barnskyddsärenden som sköts av socialjourerna hänförde sig till familjevåldssituationer, berusade minderåriga, tryggheten av barns omständigheter i situationer där barnets vårdare befann sig i berusat tillstånd samt handha situationer där placerade barn rymt från sina placeringsställen. (Reissell m.fl. 2012, 116–117.). Bild 2 nedan illustrerar vad socialjourens handlingsmiljö består av.

Bild 2: Socialjourens handlingsmiljö.

Källa: Alueuudistus.fi

Ett centralt krav för socialjournsarbete är att situationerna skall vara akuta. Socialjouren har dock en utredningsskyldighet beträffande alla ärenden som kommer till deras kännedom och på basen av utredningen bedöms huruvida ärendet är så akut att de inte går att överföra att skötas under tjänstetid av kommunernas socialväsande eller barnskyddsmyndighet. (Social-och hälsovårdsministeriet, 2005, 18.) Arbetet med klienterna inleds ofta genom att socialjouren meddelas per telefon t.ex. om ett barnskyddsärende eller behov av krishjälp. Kontakten görs ofta av polisen eller nödcentralen, men även anhöriga och privatpersoner tar kontakt med socialjouren. Myndighetssamarbete är en central del av socialjournsarbete och socialjouren centralaste samarbetspartners är polisen, nödcentralen och socialväsandet, men samarbete görs även med hälsovården och tredje sektorn. (Räsänen & Kärki 2008, 158, 164.)

3. BRÅDSKANDE BARNSKYDDSARBETE

Följande kapitel behandlar faktorer som socialarbetare är tvungna att ta hänsyn till i arbetet med akuta barnskyddsärenden. Syftet med detta kapitel är att synliggöra hur mångfacetterat bedömningen av akuta barnskyddsärenden de facto är samtidigt som kapitlet leder läsaren in på den tematik föreliggande studie kommer att behandla.

3.1. Principen om barnets bästa som utgångspunkt för arbete

Barnskyddets övergripande uppgift är att trygga barnets hälsa och utveckling samt förebygga faktorer som möjligen kan äventyra dessa två aspekter. Lagstiftningen och den offentliga diskussionen sätter upp ramar för vad som anses vara ett gott föräldraskap, och det är samhällets uppgift att ingripa ifall föräldrarna inte klarar av att förvalta denna uppgift. Barnskyddet är dock den enda myndighet som har rätt enligt lag att ingripa mot familjens vilja i familjeförhållanden för att trygga barnets uppväxt och utveckling. I barnskyddsituationer där socialarbetaren gör beslut emot vårdnadshavarnas vilja, måste socialarbetarens förfarande alltid vara noggrant övervägt och basera på lagstiftning. (Salmi, Bardy & Sauli, 2004, 36–37; Heinonen, 2016, 243–244.)

Begreppet barnets bästa etablerades i Finland år 1983 i samband med att den dåvarande barnskyddslagen stiftades (Pösö, 2012, 79). Både den dåvarande barnskyddslagen (383/1983) och den nuvarande barnskyddslagen (417/2007) förutsätter att principen om barnets bästa skall ligga till grund för tjänstemäns handlande i barnskyddsarbetet (de Godzinsky, 2014,13; Janhukainen m.fl. 2012, 38; Pösö, 2012, 79). Trots att barnskyddslagen på flera ställen betonar vikten av att barnets bästa skall tillgodoses då myndigheter fattar beslut i barnets ärende, så skapar begreppets mångtydighet tidvis utmaningar för socialarbetare och andra myndigheter som arbetar med barnskyddsfrågor (Heinonen, 2016, 243). Begreppets mångtydighet kan enligt Pösö (2012) bero på att begreppet saknar en entydig teoretisk grund och att avgörandet av barnets bästa har genom tiderna starkt varit kopplat till den politiska och samhällseliga diskussionen om vad som anses vara en god respektive dålig barndom. Den samhällseliga och politiska diskussionen har bidragit till legitimeringen av det som i samhällets anses vara skadligt och icke-skadligt för barn och antagandet om barnets bästa är därmed även bunden till den rådande samhällskulturen. (Pösö, 2012, 75–76.)

Det är dock omöjligt genom lagstiftning att skapa en uttömmande definition på begreppet, eftersom varje barnskyddssituation är trots allt unik och avgörandet av barnets bästa kräver alltid en individuell bedömning med hänsyn till barnets och familjens helhetssituation (de Godzinsky, 2014,14; Janhukainen m.fl. 2012, 39; Rätty, 2010, 13). Vid bedömningen av barnets bästa är det sällan någon enskild faktor som är avgörande, utan det handlar snarare om en riskbedömning där socialarbetaren med

hänsyn till barnets ålder och uppväxtförhållande samt föräldrarnas förmåga att trygga barnets uppväxt, överväger möjliga hotbilder och risker som den rådande situationen kan medföra för barnet (Räty, 2010, 13–15)

Även om Barnskyddslagens (417/2007) 4 § fastställer normen för en god barndom, så är direktiven vaga och medför ett relativt stort tolkningsutrymme för de professionella att bedöma barnets bästa för varje specifik situation. Utmaningen som uppstår gällande bedömningen av vad som är barnets bästa inom barnskyddsarbetet är begreppets komplexitet, som enligt de Godzinsky (2014,14) beror på dess öppenhet och subjektivitet, d.v.s. att socialarbetarens egen värdegrund och attityder oundvikligen inverkar på bedömningsförfarande.

3.2. Arbetet präglas av komplicerade situationer och svåra beslut

Brådskande barnskyddsarbetet och barnskyddsarbete överlag beskrivs ofta som ett svårt och krävande arbete, dels för att barnskyddssituationerna redan i sig ofta innehåller komplicerade problembilder, dels för att socialarbetarna har genom sin yrkesprofession tillskrivits ett utbrett ansvar att ingripa och lösa dessa komplexa barnskyddssituationer. (Andersson m.fl. 2019). I Norden utgår socialarbetarna i barnskyddsbedömningarna och barnskyddsbesluten från barnets och familjens behov i syfte att trygga barnets välmående, medan beslutsfattande i de anglosaxiska och de angloamerikanska länder lägger fokus på att bedöma och mäta risker som hänför sig till barnet, och på basen av de uppskattade riskerna görs valet av lämpliga handlingsalternativ för den rådande situationen (Jaakkola m.fl. 2014, 157).

Att fatta beslut och göra bedömningar är en central del av barnskyddsarbete. Beslutsprocessen i brådskande barnskyddsärenden framstår ofta som ett komplext förfarande, där socialarbetaren är tvungen att balansera mellan motstridiga intressen. Socialarbetaren förväntas å ena sidan att skydda och tillgodose barnets bästa, å andra sidan respektera familjens privatliv och individuella rättigheter. Därtill ställer även den egna organisationen, samarbetspartners, den förda politiken och den offentliga diskussionen krav och förväntningar på socialarbetarnas handlande i de diverse

barnskyddsituationerna. (Johansson m.fl. 2008, 88; Munro, 2002, 1–2, Östberg, 2010, 181)

Beslutsfattandet i barnskyddet kan uppfattas som utmanade och svårt eftersom besluten ofta präglas av osäkerhet och risker (Stokes & Schmid, 2012, 83). Ingen av oss kan vara säkra på hur framtiden kommer att se ut, inte heller socialarbetarna, och vid beslutsfattandet är det därmed omöjligt för socialarbetaren att veta hur beslutet de facto kommer att påverka på barnets framtid. Osäkerheten i beslutet beror ofta på komplexiteten, tillförlitligheten samt tolkningen av den information som skall ligga till grund för beslutstagandet. (Munro, 2011, 17, 38; Taylor & White, 2006, 938.) Speciellt i akuta barnskyddssituationer krävs det ofta snabba beslut samtidigt som den tillgängliga informationen om själva situationen ofta är ofullständig och ibland även motstridig (Araneva 2016, 73; Clifford & Williams, 2002, 202; Hanna, 2011, 107). Oberoende den osäkerhet som de brådskande barnskyddsbesluten allt som oftast präglas av, måste socialarbetarna klara av att bedöma huruvida barnets omständigheter är trygga i den rådande stunden. Pressen och förväntningarna på att socialarbetarna gör rätt beslut blir ofta stora, eftersom utfallet av beslutet kan få långtgående konsekvenser för barnet och familjen ifråga. (Stokes & Schmidt 2012, 83.)

Det som gör beslutsfattandet svårt i brådskande barnskyddsarbete som sker utanför tjänstetid i socialjourer speciellt, har att göra med arbetets akuta natur. Familjerna och barnen som socialjourens socialarbetare kommer i kontakt med är ofta på förhand okända och klientskapen är vanligtvis mycket kortvariga. Att fatta stora beslut kan tidvis tänkas vara svårt för den enskilda socialarbetaren då socialarbetaren inte alltid vet så mycket om familjen ifråga. Avsaknaden av ett brett kollegialt stöd kan också medföra utmaningar i arbetet. Det kollegiala stödet är ofta annorlunda i barnskyddsarbete som sker utanför tjänstetid, eftersom arbete utförs i skift med begränsad personal på plats, varav socialarbetarna har en begränsad möjlighet att rådfråga förmän och andra kollegor vid övervägande av olika beslutsalternativ. (Clifford & Williams, 2002, 202; Hujala, 2017, 331, 334.)

Avgörandet av så kallade "rätta" handlingsalternativ för varje enskilda akut barnskyddssituation som kräver ett ingripande av socialmyndigheterna, framstår ofta som ett komplext förfarande, där det sällan förekommer ett enda rätt svar på hur ett på ärendet eller situationen borde lösas. Det krävs alltid en individuell bedömning och

barnskyddsituationerna avgörs alltid från fall till fall med hänsyn till barnets och familjens helhetssituation. (Munro, 2011, 38; Taylor & White, 2006, 938.) Även om det sällan förekommer ett enda rätt sätt att handla i de komplicerade barnskyddsituationerna så har Broadhurst m.fl. (2010) framfört ett antal faktorer som yrkesverksamma inom barnskyddet bör notera då barnskyddsbedömningar och barnskyddsbeslut fattas. För att undvika felbeslut är det viktigt vid beslutsfattandet att beakta barnets och familjens helhetssituation och undvika att enbart fokusera på den rådande akuta situationen. Därtill är det viktigt att ge lika värde för den information som fås av myndigheter och privatpersoner. Enligt Broadhurst m.fl. (2010) tenderar socialarbetarna i barnskyddsbedömningarna ge mera värde för den information som fås av myndigheter eller andra samarbetspartners, vilket kan medföra att barnskyddsbedömningen görs på felaktiga grunder. Likväl är det viktigt att i bedömningssituationen inte ge en allt för stor roll åt föräldrarna eftersom det kan leda till att barnets behov blir ouppmärksammas. I bedömningssituationen får inte alltför stor roll heller ges åt barnets ålder. Ur Broadhurst m.fl. (2010) studie framgick det att socialmyndigheterna har ofta en lägre tröskel att ingripa i familjer med små barn, eftersom de yngre barnen uppfattades vara mer sårbara. Detta handlande kan dock resultera i att äldre barns behov blir osedda. (Broadhurst m.fl. 2010.7.)

Tidigare studier indikerar att beslutsfattandet inom barnskyddet ter sig vara oerhört komplicerat där socialarbetarnas beslut baseras på multipla faktorer (se t.ex. Berrick m.fl., 2015; Falconer & Shardlow, 2018; Keddell, 2012, Norlander, 2006; Stokes & Schmidt, 2012; Taylor, 2012; Whittaker & Havard, 2015). Barnskyddsbesluten omfattas av mångfacetterade normativa frågor, forskningsbaserad kunskap, motstridiga juridiska rättigheter, beaktandet av barnets och familjens unika behov samt organisatoriska och politiska krav på att socialarbetarna fattar rätt beslut (Berrick m.fl. 2015, 367).

För att överhuvudtaget kunna förstå hur socialarbetarna resonerar i beslutsfattandet är det enligt Taylor (2012) viktigt att uppfatta beslut och bedömning som två separata processer. En viktig del av bedömning är den information som fås av varje enskild barnskyddssituation. Hur socialarbetaren väljer att bedöma den information som barnskyddssituationen innefattar, påverkas av socialarbetarens expertis och kunskap samt av socialarbetarens egna värderingar. Däremot handlar själva beslutet om en så kallad medveten process där socialarbetaren ofta väljer mellan två eller flera

handlingsalternativ. (Taylor, 2012, 548.) Inom forskning förekommer det två olika sätt att beskriva socialarbetarnas beslutsfattande i barnskyddsärenden: den evidensbaserade modellen och den erfarenhets och intuitiva modellen. I den evidensbaserade modellen beskrivs beslutfattandet som ett rationellt handlande där beslutet grundar sig på fakta. Riskbedömningsmodeller är bland annat ett exempel på evidensbaserade beslutsmodeller. Beslut som fattas utifrån den erfarenhets och intuitiva modellen baserar på den yrkesverksammas yrkesexpertis, arbetserfarenhet men också egna personliga värderingar. (Falconer & Shardlow, 2018,113.)

Besluten som socialarbetarna framställer konstrueras av mångfacetterade faktorer och tidigare studier har visat att socialarbetarna baserar sina beslut på en kombination av olika kunskapskällor. Enligt Ellström (1992, 51) baserar tjänstemän sina beslut på *objektkunskap* som hänför sig till den formella kunskap som den yrkesverksamma har om sitt arbete, exempelvis teori, forskning och lagstiftning. På *procedurkunskap* som innebär att den yrkesverksamma vet vilka tillvägagångssätt som är möjliga och vilka eventuella följder de olika handlingsalternativen kan föra med sig, *klientkunskap* som har att göra med bedömningen av klientens behov samt av *metakunskap* som hänför sig till den professionellas egna kunnande. I Stokes och Schmidts (2012) vinjettstudie med 118 socialarbetare i Canada framgick det att socialarbetarna baserade sina beslut på en kombination av objekt, procedur och erfarenhetsbaserad kunskap. I studien framgick det att socialarbetarna tenderar att använda sig av objektkunskap i bedömningar av risker och val av handlingsalternativ medan erfarenhetsbaserad kunskap tenderar att ligga i grund för socialarbetarnas beslut att åka iväg på hembesök eller beslut att boka ett möte med barnen eller familjen ifråga. (Stokes & Schmidt, 2012, 88.) Liknande resultat har även Norlander (2006) kommit fram med i sin doktorsavhandling beträffande socialarbetarnas kunskapsanvändning i utredningsarbete. Studien omfattade 16 socialarbetare som arbetade med barnskyddsutredningar i Sverige. Ur studien framgick det att socialarbetarna baserar sina beslut på formella faktorer såsom lagstiftning, forskning och utbildning samt informella faktorer som hänförs sig till socialarbetarens erfarenhet och yrkesexpertis.

Tidigare studier har även uppmärksammat att det förekommer individuella skillnader i hur socialarbetarna bedömer behoven av brandskyddsåtgärder (se t.ex. Berrick. m.fl. 2015; Moisterio m.fl. 2018; Oranen 2006; Stokes & Schmidt, 2012; Tutkintaryhmä 2013; Toimiva lastensuojelu 2013). En vinjettstudie genomförd av Moisterio m.fl.

(2018) som omfattar 181 socialarbetare i Spanien, visar att det förekommer betydande skillnader i socialarbetarnas beslutsfattande. I studien fick socialarbetarna genom fiktiva barnskyddsfall ta ställning till huruvida barnet skulle stanna kvar i familjen eller placeras utanför hemmet. Av socialarbetarna ansåg 62 % att placering var det rätta beslutsalternativet, medan 38% av socialarbetarna förespråkade att barnets skulle stanna hos familjen. Utmärkande beträffande studiens resultat var att socialarbetarna var alla relativt eniga över vilka kriterier som bör uppfyllas då beslut om placering fattas (se Moisterio m.fl. 2018, 175), men hur socialarbetarna tolkade kriterierna varierade och berodde på socialarbetarens individuella och ibland även personliga övertygelser.

Graden av handlingsutrymme har även framkommit att vara en central faktor som påverkar beslutens utformning. Berrick m.fl. (2015) har i en jämförande studie mellan Finland, Norge, England och USA undersökt socialarbetarnas handlingsutrymme i omhändertagningsbeslut. Ur studien framgick det att socialarbetarna i Finland hade det största handlingsutrymmet i beslutsfattandet, eftersom barnskyddslagen är relativt allmän och ger utrymme för tolkning och det förekommer få nationella riktlinjer beträffande beslutsförfarandet. I Finland är socialarbetarens bedömning i centrum och besluten om omhändertagning görs i regel i samarbete med familjerna. Norges barnskyddssystem visade sig vara likande som Finland på många plan, men dock mindre avreglerat eftersom beslutsfattande var mer hierarkiskt och familjerna var inte lika involverade i besluten jämfört med Finland. England och USA visade ha ett mycket reglerande system, där socialarbetarnas beslut och handlande styrdes nästintill enbart av lagar och direkt och socialarbetarnas handlingsutrymme beskrev i studien vara liten. (Berrick m.fl. 2015.)

Brådskande barnskyddsarbetet visar sig vara ett komplext verksamhetsområde inom socialt arbete, där socialarbetarnas beslut kan få en stor inverkan på barnens och familjernas vardag och framtid. Tidigare forskning som presenteras i detta kapitel visar att socialarbetarens yrkesexpertis, arbetserfarenhet, egna värderingar och graden av handlingsutrymme är viktiga komponenter som inverkar på beslutets utformning i barnskyddsbeslut.

3.4. Barn i omedelbar fara och brådskande placering

Beslutet att placera ett barn utanför hemmet är ett av de största beslut en tjänsteman i egenskap av socialarbetare kan göra. I ett ingripande av detta slag blir det som uppfattas som ytterst privat, d.v.s. familje - och det privata livet, föremål för offentlig handling. (Berrick m.fl. 2015, 367.)

När ett barnskyddsärende kommer till socialmyndighetens kännedom skall det omedelbart göras en bedömning huruvida barnet är i behov av brådskande barnskyddsåtgärder (Barnskyddslagen 417/2007, § 26 mom.2). Då socialjouren tar emot en barnskyddsanmälan eller får kännedom av ett barnskyddsärende är socialarbetaren skyldig att göra en bedömning huruvida brådskande barnskyddsåtgärder bör vidtas. Med brådskande barnskyddsåtgärder avses åtgärder som görs för trygga barnets omsorg, trygghet och utveckling (se Barnskyddslagen 417/2007, § 38, §40.) Framförallt bör socialarbetaren ta ställning till huruvida barnet befinner sig i omedelbar fara samt bedöma vilka förutsättningar vårdnadshavaren(na) har att skydda barnet i den rådande situationen (Pecora m.fl. 2013, 146–147).

I barnskyddslagen § 40 mom. 1–2, finns det angett följande kriterier för när ett barn kan anses befinna i omedelbar fara:

”1) brister i omsorgen om barnet eller andra uppväxtförhållanden hotar att allvarligt äventyra barnets hälsa eller utveckling, eller 2) barnet allvarligt äventyrar sin hälsa eller utveckling genom att använda rusmedel, genom en brottslig gärning som inte kan anses obetydlig eller genom annat därmed jämförelbart beteende. ”

Kriterierna som är angivna i barnskyddslagen är dock inte uttömmande och därför inverkar också socialarbetarens professionella bedömning på hur barnets situation bedöms (THL: Lastensuojelun käsikirja). Om ett barn befinner sig i omedelbar fara och socialarbetaren bedömer att det inte är säkert för barnet att stanna hemma med vårdnadshavarna, måste en brådskande placering utanför hemmet göras. Brådskande placering kan ses som en säkerhetsåtgärd för att trygga och skydda barnet, för att senare kunna utreda barnets och familjens situation mer ingående (Sosiaali-ja terveystieteiden tutkimuskeskus 29.5.2015). Att placera ett barn utanför hemmet är ett stort och ytterst övervägt beslut och skall alltid fattas i sista hand då inga andra handlingsalternativ finns kvar för att trygga barnets hälsa och uppväxt. Vad som dock avses med barn som är utsatta och

befinner sig omedelbar fara är enligt (Heinonen 17.12.2015) otydligt. Barnskyddslagen och lagpreciseringarna ger utrymme för tolkning, vilket möjliggör att synen på barn som befinner sig i omedelbar fara och därmed i behov av brådskande barnskyddsåtgärder, kan variera socialarbetarna emellan. (Heinonen, 17.12.2015.) Begreppet omedelbar fara kan uppfattas vara ett normativt begrepp (jmf Andresson & Sallnäs, 2019, 26) på grund av dess tolkningsbara karaktär och hur socialarbetarna uppfattar och tolkar begreppet kan därmed variera.

Barn som lever i fattigdom med föräldrar/förälder som har låg socioekonomisk status och är utanför arbetslivet, saknar nätverk och lyfter utkomststöd, är enligt forskning i högre risk att bli utsatta och fara illa (Andersson & Sallnäs, 2019, 27). Orsaker till att barn placeras utanför hemmet är många. Institutet för hälsa och välfärd har genomfört ett projekt under perioden 2013–2015 (LaskeTut), där ett av projektets syfte var att kartlägga bakomliggande orsaker till att barn placeras utanför hemmen. Studien genomfördes både genom intervjuer och frågeformulär med socialarbetare och analysering av barnskyddsklienters kundjournaler och beslut. Forskningen omfattade sammanlagt 410 barnskyddsklienters kundjournaler samt frågeformulär som besvarades av 116 socialarbetare. I studien som genomfördes Heino m.fl. (2016) framgick det bland annat att föräldrarnas utmattning, olämpliga uppfostringsmetoder i förhållande till barnets behov samt interaktionsproblem inom familjen, var orsaker som bidrog till att brådskande brandskyddsåtgärder i form av placering utanför hemmet vidtogs av socialarbetarna. Dessutom framgick det i studien att alkohol- och psykiska problem också var faktorer som ofta föranledde till att barn inte kunde bo hemma med sina föräldrar. Merparten av barnen som placerades utanför hemmen var från familjer vars föräldrar hade separerat. (Heino m.fl. 2016.) Likande resultat har även Hiilamo och Kangas (2010) kommit fram till i sin studie beträffande bakomliggande orsaker till att barn placeras utanför hemmet i Finland. Hiilamo och Kangas (2010, 495) har i sin studie konstaterat att faktorer som ensamstående förälder, allvarliga mentalproblem, missbruksproblem samt ekonomiska problem är omständigheter som ökar risken för att barn placeras utanför hemmet.

Följaktligen går det att konstatera att bedömningen av huruvida ett barn befinner sig i omedelbar fara är en central del av brådskande barnskyddsarbete, eftersom barnskyddslagen § 26 mom.2, fastställer kravet på att bedöma behovet av brådskande

barnskyddsåtgärder då ett barnskyddsärende kommer till socialmyndighetens kännedom.

3.5. Hur hantera den komplexitet som finns närvarande i brådskande barnskyddsarbete?

I Norden och i övriga västvärlden har det redan under en längre tid funnits ett ökat krav på evidensbaserad praktik inom socialt arbete i syfte att både effektivera arbetet och göra besluten mera mätbara och transparenta (se tex. Stokes & Schmidt, 2012; 84 Höjer & Höjer, 2019). Speciellt när det gäller barnskyddet har det förts diskussioner om behovet av ett mer standardiserat arbete med enhetligare arbetsmodeller för att åtgärda den komplexitet och osäkerhet som arbetet innefattar (Höjer & Höjer, 2019, 75).

Kraven på mera enhetliga arbetsätt bottnar i oron över den variation som förekommer i barnskyddsbesluten och förfaranden inom barnskyddet överlag (Lundström, 2019, 216). Tidigare studier beträffande barnskyddsarbete i Finland har påvisat att bland annat att kriterierna för att påbörja ett barnskyddsklientkap samt vidtagande av barnskyddsåtgärder varierar mellan olika regioner, kommuner och socialarbetare (se t.ex. Oranen 2006; Tutkintaryhmä 2013; Toimiva lastensuojelu 2013). Liknande forskningsresultat har även framkommit i andra länder (se t.ex. Berrick m.fl. 2015; Moisterio m.fl. 2018; Stokes & Schmidt, 2012).

För att kunna möta den komplexitet som omfattar både bedömningar och beslutsfattandet i barnskyddsarbetet, har social- och hälsovårdsministeriet i sin rapport "Toimiva lastensuojelu" från år 2013 konstaterat att det behövs åtgärder för att göra barnskyddsarbetet mer strukturerat och praxisen för bedömningsfarande måste systematiseras. Rapporten indikerar även ett behov av att skapa forskningsbaserade arbetsmodeller som stöd för barnskyddsarbetet. (Toimiva lastensuojelu, 2013,69.) Liknande systematiseringsbehov har också förts inom barnskyddet i Sverige, där Johnsson m.fl. (2008) efterlyst, och poängterat att exempelvis arbetsmanualer kunde minska på osäkerheten i bedömningsförfarandet i barnskyddsärende. Tanken bakom standardiserade arbetsmanualer har varit att garantera att besluten och bedömningarna blir mer jämlika och undvika att socialarbetarnas subjektivitet inverkar för mycket på beslutets utfall (Höjer & Höjer, 2019, 75).

Även om så kallade standardiserade arbetsmanualer kan bidra till att minska på den osäkerhet som barnskyddsbesluten präglas av, är tillämpning av dylika manualer inte helt problemfritt och Johnsson m.fl. (2008, 87) menar att ett allt för strikt manualbaserat arbete hindrar den professionella att tillämpa sin expertis. Studier gjorda i England och USA, där socialarbetarnas barnskyddsbeslut är långt bundna till olika riskbedömningsmanualer, visar att alltför strikt reglerade system minskar på socialarbetarens yrkesmässiga bedömning och resulterar i att socialarbetarna börjar tillämpa s.k. självförsvarende praktik (*defensive practice*) (Munro, 2011; Whittaker & Havarad 2016). Självförsvarende praktik kan exempelvis handla om överdriven noggrann dokumentation eller ett överdrivet ingripande i form av en ”försäkerhets skull” placering av socialarbetarna i syfte att försvara sig själva för att inte i ett senare skede bli anklagade för att inte ha gjort tillräckligt (Whittaker & Havarad 2016, 1160).

Det verkar förekomma delade åsikter inom socialarbetarprofessionen beträffande den evidensbaserade praktikens lämplighet för det sociala arbetet. En del forskare har hävdad att socialt arbetet som enbart utgår från evidens och standardiserade arbetsmodeller kommer att leda till en deprofessionalisering av det sociala arbetet, medan andra forskare menar att det skulle medföra det motsatta och höja socialarbetets status då arbetet skulle bli mera forskningsbaserat (Höjer& Höjer, 2019, 77). Pösö (2012) menar att barnskyddsarbetet alltid kommer att präglas av en viss osäkerhet och svåra beslut kommer alltid inom barnskyddet att kräva moraliskt resonemang av socialarbetarna. Istället för att skapa explicita arbetsmodeller och definitioner av begrepp, efterlyser Pösö ett mer mångfacetterat teoretiskt kunnande om barnets bästa och dess rättigheter. Därtill menar Pösö att det också krävs en bredare kulturell och samhällsförståelse över barnskyddsbegreppens mångskiftande innebörd. (Pösö, 2012, 91–92.)

4. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

För att bättre kunna förstå hur socialarbetarna resonerar kring barnskyddsärenden som kräver omedelbart ingripande av socialjouren, har jag valt som teoretiska utgångspunkter begreppen yrkesexpertis och handlingsutrymme med vars hjälp det empiriska materialet kommer att analyseras.

4.1. Socialarbetarens yrkesexpertis

Yrkesexpertis är ett begrepp som inte entydigt går att definiera, eftersom begreppet används synonymt med bland annat kompetens, kvalifikation, behörighet och yrkesskicklighet. På ett allmänt plan kan dock expertis definieras som den kompetens, skicklighet och egenskaper som den yrkesverksamma behöver ha för att framgångsrikt kunna utföra sitt arbete. Yrkesexpertisen består av såväl teoretiska som praktiska kunskaper, och yrkesexpertisen ökar även genom erfarenhet från det praktiska arbetet. (Filippa, 2002, 27; Svensson m.fl. 2008, 97.)

Yrkesexpertisen inom socialt arbete består av mångfacetterade kunskapsområden (Sipilä, 2011). Själva yrkesexpertisen för den enskilda socialarbetaren byggs upp och formas av både formella och informella faktorer. De formella faktorerna hänger ihop med bland annat utbildning, medan de informella faktorerna har att göra med socialarbetarens personliga livs- och arbetserfarenheter. (Svensson m.fl. 2008, 94–95)

Mer specifikt menar Tynjälä (2010) att yrkesexpertisen generellt består av följande fyra kunskapselement: teoretisk kunskap, erfarenhetsbaserad kunskap, självreglerandekunskap och sociokulturell kunskap. Den teoretiskt lagda kunskapen är universell och kan inhämtas exempelvis från utbildning och böcker. Den erfarenhetsbaserade kunskapen även kallad för ”tyst kunskap”, är motsatsen till teoretisk kunskap, eftersom denna kunskap inte kan läras genom böcker. Denna kunskap fås bland annat genom arbetserfarenhet från det praktiska arbetet. Den självreglerande kunskapen uppstår genom självreflektion kring det egna kunnande, tillvägagångssätten, tänkande samt lärande. Den sociokulturella kunskapen handlar om kunskap som har att göra med sociala och kulturella tillvägagångssätt. Exempel på sociokulturell kunskap är bland annat arbetsgemenskapernas oskrivna regler om hur ärenden skall skötas samt den kunskap som finns angående arbetsmetoder som används i det praktiska arbetet. Yrkesexpertisen är sammanlänkad av alla dessa fyra kunskapselement och är således viktiga beståndsdelar i formandet av yrkesexpertisen. (Tynjälä, 2010, 82–84.)

Yrkesexpertisen och den kompetens som yrkesexpertisen för med sig är central för socialarbetets yrkesutövning. Yrkesutövningen styrs av lagstiftning, föreskrifter och direktiv, men yrkesutövningen påverkas även av den professionella kompetens samt av

de krav som samhället och arbetsorganisationen ställer på yrkeskåren. Yrkesexpertisen inom socialt arbete skapas av yrkeskunskap, och det är genom yrkesexpertisen som socialarbetarkåren legitimerar sin position i samhället. Inom socialt arbete innebär yrkesexpertis enligt Sipilä (2011, 39) följande fyra aspekter: för det första krävs den en förmåga att bemöta klienter, för den andra krävs den en förmåga att identifiera vad saken ifråga handlar om, för det tredje krävs den förmåga att klara av att agera. Slutligen krävs det bedömnings- och utvecklings färdigheter. Således går det att konstatera att kompetenskraven för socialt arbete är mångfacetterade. (Sipilä, 2011, 35–35, 39.)

Yrkesexpertisen förändras i samband med att yrkeskunskapen utvecklas, det handlar med andra ord om en kontinuerlig lärandeprocess. (Karvinen- Niinikoski m.fl. 2007, 78; Sipilä, 2011, 45). Enligt Saarnio (1993) är yrkesexpertisen även bunden till erfarenhet. Saarnio har jämfört yrkeskunskaper mellan oerfarna och erfarna socialarbetare. Oerfarna, nyutexaminerade socialarbetare beskriver Saarnio som noviser och erfarna socialarbetare betraktas som experter. Noviserna karaktäriseras av att de lägger tonvikt på det rationella i sitt handlande och att de arbetar överdrivet systematiskt utifrån regler, metoder och föreskrifter. Noviserna handlar enligt Saarnio på detta vis eftersom de inte ännu har anammat de regelverk som de lärt sig. Utmärkande för erfarna socialarbetets, d.v.s. experter, är deras skicklighet beträffande det sociala samspelet. För de erfarna socialarbetarearbetarna har formella regelverken automatiserats, vilket betyder att de till en stor del arbetar utifrån intuition p.g.a. deras gedigna erfarenhet. (Saarnio, 1993, 94, 96–97.) På basen av Saarnios antaganden går det alltså att anta att socialarbetarens yrkesexpertis fördjupas genom erfarenhet.

Yrkesexpertisen är även knuten till de bedömningar som görs inom socialt arbete. Detta eftersom bedömningarna påverkas enligt Johnsson m.fl. (2008, 89) både av socialarbetarens yrkesexpertis och kompetens samt hur arbetet är organiserat. Vidare inverkar även arbetsplatsen kultur, normer och värderingar på bedömningsförfarandet, eftersom dessa aspekter påverkar hur socialarbetaren väljer att använda sin yrkesexpertis (Svensson m.fl. 2008, 102).

Yrkesexpertisen är alltså central för bedömningarna som görs beträffande klientens situation inom socialt arbete. Av den enskilda socialarbetaren krävs det en omfattande kompetens vid bedömningar av utsatta barn, där socialarbetaren förväntas vara expert i

processen. (Höjer& Höjer, 2019, 66; Johansson m.fl. 2008, 89.)

4.2. Socialarbetarens handlingsutrymme

Socialarbetarna kan beskrivas vara för det som Lipsky (1980,3) definierar som gräsrotsbyråkrater. Kännetecknande för gräsrotsbyråkrater är att de arbetar inom den offentliga sektorn och att de via sitt arbete är i direkt kontakt med brukarna. Därtill besitter gräsrotsbyråkraterna ett relativt stort handlingsutrymme i besluten som berör brukarna, vilket innebär att de har en stor frihet i att göra självständiga beslut och bedömningar som berör servicebrukare. (Lipsky, 1980,13.) Handlingsutrymme anses vara nödvändigt för socialt arbetet eftersom fallen och ärenden som behandlas i arbetet är sällan lika, varav det krävs att individuella och situationsbundna aspekter beaktas vid beslutsfattandet (Berrick m.fl. 2015, 367).

Socialarbetarens yrkesexpertis och handlingsutrymme är intimt bundna till varandra, eftersom det krävs en viss nivå av expertis och kunnande för tillämpningen av handlingsutrymmet (Svensson m.fl. 2008, 24). Även om socialt arbete styrs av lagar, riktlinjer och direktiv, lämnar dessa de facto utrymme för tolkning, som innebär att socialarbetarna har möjlighet att göra individuella bedömningar i klientens ärenden utifrån klientens situation, och detta kallas för handlingsutrymmet (Johansson m.fl. 2008, 86). Genom handlingsutrymmet tillskrivs socialarbetaren även en viss offentlig makt, som socialarbetaren som offentlig myndighet har rätt att använda vid beslutsfattandet. (Rajavaara, 2014, 136; Svensson m.fl. 2008, 25).

Samtidigt som socialarbetaren har rätten att använda sitt handlingsutrymme gällande exempelvis beslutsfattande i ett barns ärende, måste handlingarna som socialarbetaren väljer att vidta alltid vara rimliga och noggrant övervägda samt eniga med lagstiftningen. Enligt Svensson m.fl. (2008, 24) krävs det professionell kompetens för att kunna bedöma huruvida besluten som fattas är befogade eller inte. På vilket sätt socialarbetaren väljer att utöva sitt handlingsutrymme är beroende av både formella och informella faktorer. Med formella faktorer avses t.ex. lagstiftning, arbetsplatsen och dess samhällseliga uppgift, som sätter upp ramarna för hur brett handlingsutrymme den enskilda socialarbetarens tillskrivs. Detta innebär att handlingsutrymmet varierar

beroende på vilket område man som socialarbetare arbetar inom. Barnskyddet kan uppfattas ha ett tämligen brett handlingsutrymme, eftersom barnskyddet är den enda myndigheten som har rätt ingripa i familjens privata sfär mot familjen fria vilja. Förutom de formella faktorerna inverkar även de så kallade informella aspekterna på handlingsutrymmet utformning. Dessa faktorer hänför sig till socialarbetarens kompetens och tolkning samt samspelet mellan socialarbetaren och klienten. (Svensson m.fl. 2008, 16–17, 20,24.) Utifrån Svensson m.fl. (2008) och Lipskys (1980) beskrivningar beträffande handlingsutrymmet och dess utformning, tolkar jag inte handlingsutrymmet som något konstant, utan jag uppfattar handlingsutrymmes storlek vara bunden till yrkesexpertis och arbetsposition d.v.s. att förmån och erfarna socialarbetare har både genom sin arbetsposition och erhållna arbetserfarenhet ett större handlingsutrymme jämfört med oerfarna socialarbetare.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att handlingsutrymmet har en fundamental betydelse för utövandet av socialt arbetet. Situationer som uppstår inom klientarbetet är individuella till sin karaktär, vilket även innebär att bedömningar och beslut som fattas behöver vara anpassade efter klientens unika och individuella behov. Ett litet handlingsutrymme innebär att den professionellas egna yrkesmässiga bedömning så gått som saknas i besluten, eftersom arbetet nästan helt är styrd av lagar, regler och direktiv. Medan ett brett handlingsutrymme innebär att den professionella har en relativt stor frihet att använda sin yrkesspecifika kompetens vid övervägandet av det lämpligaste handlingsalternativet vid bedömningen av klientens situation. Ett brett handlingsutrymme innebär dock inte att regler och riktlinjer ignoreras. Lagstiftning och direktiv skall alltid finnas till grund för bedömningar och beslut som socialarbetaren gör och handlingarna som vidtas skall alltid vara noggrant övervägda. (Liljegren & Parding 2010, 273, Svensson m.fl. 2008).

5. METOD OCH MATERIAL

I detta kapitel presenteras avhandlingens metodologiska utgångspunkter samt en beskrivning över de tillvägagångssätt som använts vid genomförandet av studien. Till först redogörs för studiens metodologiska utgångspunkter, var efter följer en beskrivning över hur det empiriska materialet samlades in och hur studiens informanter

valdes ut. Sedan går jag igenom hur de etiska aspekterna har beaktats i studien. Kapitlet avslutas med en redogörelse över val av analysmetod samt en beskrivning av hur det insamlade forskningsmaterialet bearbetades och valdes att analyseras.

5.1. Kvalitativ forskningsansats

Studien genomfördes med avstamp i den kvalitativa forskningsansatsen. Valet av forskningsmetodik föll relativt naturligt eftersom mitt forskningsintresse låg i att fånga upp socialjourens socialarbetares egna erfarenheter av brådskande brandskyddsarbete och genom detta få en djupare förståelse över den studerade tematiken, varav jag ansåg att den kvalitativa forskningstraditionen lämpade sig bäst som metodologisk utgångspunkt med hänsyn till studiens forskningsintresse. (Bryman, 2011, 412; Larsson, 2005, 91-92.)

Det ultimata syftet med kvalitativ forskning är att skapa en uppfattning över den tematik som forskaren valt att studera (Tuomi & Sarajärvi 2018,33). Därtill kännetecknas kvalitativ forskning av dess induktiva förhållningssätt, vilket innebär att utgångspunkten för studien inte ligger på teoriprövning d.v.s. att omkullkasta eller bekräfta någon viss teori, utan tonvikten ligger på att forskaren på ett mångsidigt och detaljerat sätt betraktar sitt forskningsmaterial. Vid materialinsamlingen förespråkas ofta metoder där forskningsobjektens röst, erfarenhet och åsikter görs synliga. Exempel på sådana metoder där forskningsobjektens röst står i centrum är bland annat temaintervjuer, deltagande observationer och diskursanalys av olika texter och dokument. Deltagarna till studien väljs ofta avsiktligt ut, vilket innebär att slumpmässiga urvalsmetoder används sällan inom den kvalitativa forskningsansatsen till skillnad från den kvantitativa forskningsansatsen. Vidare är de resultat som fås genom kvalitativa studier sällan generaliserbara, och forskaren har sällan som avsikt att komma fram med några absoluta sanningar, utan forskningsintresset ligger i att studera och fånga upp något specifikt fenomen och visa hur den studerade tematiken ter sig en specifik kontext. (Hirsjärvi m.fl. 2013, 161, 164.) Det är även avsikten med föreliggande studie, det vill säga att kunna studera mera på djupet vilka faktorer som enligt socialarbetarna inverkar på att ett barnskyddsärende blir föremål för omedelbart ingripande inom socialjournskontexten.

5.2. Semistrukturerade forskningsintervjuer

Det empiriska materialet samlades in genom semistrukturerade forskningsintervjuer med sex behöriga socialarbetare verksamma på en socialjour i Finland. Intervju som datainsamlingsmetod valdes eftersom studiens fokus låg på att lyfta fram socialarbetarnas egna synpunkter och erfarenheter av den studerade tematiken, vilket lättast kunde fås genom att genomföra intervjuer. Enligt Denscombe (2016, 265) lämpar sig intervjuer väl som datainsamlingsmetod då forskaren har som avsikt att lyfta fram informanternas erfarenheter och synpunkter på ett specifikt fenomen eller temaområde.

Forskningsintervjuerna var semistrukturerade med på förhand utformade teman och frågor som ställdes vid intervjutillfället (se bilaga 2). Utformningen av själva intervjuguiden till föreliggande studie har till en del inspirerats av Andersson & Allerts (2014) intervjuguide eftersom deras forskningstema tangerar det tema som även jag valt att forska i. Jag valde att indela intervjuguiden i fyra teman: *säkra fall*, *osäkra fall*, *fall som inte kräver ingripande* och frågor som berör *beslutsprocessen*. Under varje tema ställde jag frågor berörande respektive tema. Informanterna bads berätta om barnskyddssituationer som krävt ett ingripande av socialjouren, barnskyddssituationer där de i stunden varit osäkra huruvida ett ingripande behövs men som de i efterhand tänkt att de borde ha ingripit i, och om barnskyddssituationer som inte krävt akut ingripande av socialjouren. Utifrån dessa case-beskrivningar som informanterna berättade, ställde jag sedan följdfrågor beträffande faktorer som inverkade på beslutet att ingripa respektive inte ingripa.

Jag valde att genomföra forskningsintervjuerna som semistrukturerade eftersom en av dess fördelar ur forskarens synvinkel är, att den möjliggör en stor flexibilitet gällande ordningsföljden på frågorna. Detta möjliggjorde att jag vid intervjutillfället vid behov kunde ställa nya tillägsfrågor och kunde lämna bort frågor ifall de redan blivit besvarade i ett annat sammanhang under intervjun. Detta hade inte varit möjligt ifall jag hade använt mig av en så kallad strikt strukturerad intervju med x antal frågor med avsikt att besvaras i en specifik ordningsföljd. Därtill möjliggjorde den semistrukturerade intervjun för informanterna att svara fritt på de ställda frågorna utifrån deras egna erfarenheter, åsikter och tolkningar. Allt detta bidrog till att det insamlade materialet blev mera nyanserat och komplext jämfört med ifall materialet

hade samlats in via en strukturerad intervju med slutna frågor. (Denscombe 2016, 266–267; Tuomi & Sarajärvi, 2018, 85.)

Forskningslovet för studien fick jag i januari 2019 och forskningsintervjuerna genomfördes under samma vinter. Intervjuerna bandades in med en bandspelare avsedd för ljudinbandning, vilket kom att underlätta den kommande analysen och möjliggjorde en djupare analys av det empiriska materialet i samband med dess bearbetning i analyskedet (se Larsson, 2005, 100). Själva intervjuerna ägde rum på informanternas arbetsplatser och varje intervju tog mellan 40 minuter och en timme i anspråk att genomföra. Intervjuerna skedde både på finska och svenska och citaten av intervjuerna har jag valt att presentera i resultatdelen på båda språken. Detta för att säkerställa intervjusvarens reliabilitet.

Intervjufrågorna skickades på förhand till alla informanter per e-post, dels för att informanterna skulle ha tid att fundera över sina svar och på så vis möjliggöra att materialet som samlas in blir tillräckligt djupgående. Dels för att informanterna ur ett etiskt perspektiv skulle ha möjlighet att på förhand ta del av intervjufrågorna och därmed ännu ha möjlighet att backa ur studien ifall de så ville.

Vid själva intervjutillfället strävade jag efter att inte föra fram mina egna åsikter och undvek att ställa ledande frågor. Dock märkte jag att det inte alla gånger var lätt, och speciellt vid de första två intervjutillfällena hände det att jag i vissa tillfällen, speciellt om informanten blev och fundera på något svar en längre stund, ställde ledande frågor. Nu i efterhand är jag medveten om att jag borde ha låtit informanten i lugn och ro forma sitt svar, och detta blev jag även bättre på mot de sista intervjuerna.

5.2.1. Informanterna

Informanterna valdes ut enligt det som Bryman (2011, 434) beskriver som målinriktat eller strategiskt urval, vilket innebär att forskaren har vissa förhandskriterier som informanterna bör uppfylla för medverkandet i studien. Kravet för medverkandet i föreliggande studie var att informanterna skulle var behöriga socialarbetare och att de antingen arbetade heltid eller gjorde regelbundet arbetsturer till socialjouren. Jag skickade ut en förfrågan per epost hösten 2018 (se bilaga 1) till en socialjour i Finland för att fråga deras intresse att delta i studien. Jag fick ganska snabbt svar av fem socialarbetare som lovade ställa upp på en intervju. Den sjätte informanten hittade jag

genom den så kallade snöbollsmetoden (Larsson, 2005, 174) då en av de redan fem funna informanterna tipsade under intervjutillfället om en annan socialarbetare som också kunde medverka i studien.

Hälften av informanterna var fastanställda på socialjouren och arbetade enbart som socialarbetare där. Den andra hälften av informanterna arbetade tjänstetid inom barnskyddet men vikarierade regelbundet varje månad vid socialjouren antingen genom att fungera som bakjour nattetid eller genom att göra kvällsturer under vardagskvällar och veckoslut. Socialarbetarna hade alla en relativt lång arbetskarriär bakom sig. Medeltalet av informanternas arbetserfarenhet låg på cirka 13 år ($80/6=13,3$). Fyra av de sex informanterna hade tidigare arbetserfarenhet från barnskyddet.

5.3. Forskningsetiska överväganden

Vid all form av forskning bör forskaren reflektera samt överväga olika etiska aspekter som finns närvarande i forskningsprocessen. Forskningsetiska delegationen i Finland har publicerat anvisningar för god vetenskaplig praxis vid genomförandet av diverse forskningsprojekt (se Tenek, 2012). God vetenskaplig praxis innebär att bland annat ärlighet och noggrannhet vid både presentationen av resultaten och vid förvarandet av forskningsmaterialet. Därtill är det viktigt att forskningsmetoderna är etiskt hållbara och transparenta samt att källhänvisningarna används korrekt. (Tenek, 2012, 18.)

Framförallt i studier som förverkligas genom intervjuer, bör forskaren rikta extra uppmärksamhet till de forskningsetiska principerna och dessa principer skall genomsyra hela forskningsprocessen. De forskningsetiska principerna som varje intervjustudie bör beakta är informerat samtycke, konfidentialitet, forskarens roll både under själva intervjuskedet och i framställningen av studiens resultat samt i forskningsprocessen överlag. (Kvale & Brinkman, 2009, 78, 84–85.)

Redan vid studiens planeringsskede funderade jag över hur jag kunde förse informanterna med tillräcklig information över studiens syfte och upplägg. I samband med förfrågningar till informanterna om deras intresse att ställa upp för en intervju och därmed medverka i studien, bifogade jag i e-postmeddelandet ett följebrev (se bilaga 1) som fungerade som informerat samtycke, där jag berättade om studiens syfte, hur intervjumaterialet kommer att behandlas samt försäkran om anonymitet gällande

informerarna och deras arbetsplats. Jag ville att alla informanter skulle ha tillräckligt med information över studien och därför beslöt jag även att skicka intervjufrågorna till informanterna på förhand för att de skulle ha tid att bekanta sig med intervjufrågorna och på så vis också ha möjlighet att backa ur studien då de tagit del av intervjufrågorna. Under själva intervjutillfället gick jag ännu en gång igenom med informanterna hur intervjumaterialet kommer att behandlas och alla gav ännu vid intervjutillfället sitt muntliga samtycke till att medverka i studien.

Den etiska principen beträffande konfidentialitet har beaktats både beträffande hur intervjumaterialet har förvarats och hur intervjuresultaten presenteras i studiens resultatdel. Ingen annan än jag har under forskningsprocessen haft tillgång till det digitala och transkriberade intervjumaterialet. Intervjumaterialet har förvarat på min dator bakom ett skyddat lösenord. Efter att studien är färdig kommer det anonymiserade intervjumaterialet att användas för undervisning inom socialt arbete vid Helsingfors universitet, vilket alla informanter har gett sitt separata godkännande till. Jag kommer dock att radera forskningsmaterialet i sin helhet från min dator efter att studien är slutförd. Jag har även vid behov anonymiserat de case- beskrivningar som socialarbetarna har berättat om under intervjutillfället så att varken åldrar, kön eller boendeort på de klienter som socialarbetarna berättat om framkommer i resultaten eller i intervjumaterialet. I studiens resultatdel där citat av intervjuerna presenteras, kommer inga namn eller andra igenkänningsfaktorer att framkomma. Informanterna har jag valt att namnge med siffrorna S1, S2, S3, S4, S5 och S6, för att göra resultaten mer klarare för läsaren samtidigt som informanternas anonymitet garanteras.

Som forskare har man även en etisk skyldighet att sanningsenligt referera informanternas utsagor då resultaten presenteras (se Tenek, 2012, 18), varav jag därför har valt att inte översätta de finska citaten till svenska i resultatdelen. Jag funderade länge på hur jag skulle lösa detta "problem" med att intervjuerna fördes både på svenska och finska, men valde dock att presentera citaten på deras originalspråk. Detta för att texter sällan går att direkt översättas och därmed finns det en risk att mina egna tolkningar och värderingar framkommer i översättningarna. Detta val medför dock den möjligheten att informanterna sinsemellan eventuellt kan lista ut vem som sagt vad, men detta gäller enbart för dem som deltagit i studien. Eftersom informanterna är från samma arbetsplats och alla informanterna var medvetna om vem som deltog i studien,

så har jag övervägt att detta val trots allt inte kränker deras anonymitet gällande andra som möjligen tar del av studien.

I och med att jag själv har jobbat på den socialjour där studien utfördes och känner till de kollegor som jag intervjuade, har jag varit tvungen att extra mycket reflektera över min roll som forskare. Speciellt vid intervjutillfället försökte jag hålla mig så neutral som möjligt då jag ställde frågor för att undvika att styra diskussionen utifrån mina egna förutfattade meningar. Trots att min egen bakgrund på något sätt säkert har inverkat på studien, har jag ändå strävat till att hålla mig så öppen som möjligt för det som informanterna berättat.

5.4. Teoristyrd innehållsanalys som analytisk utgångspunkt

Den teoristyrda innehållsanalysen utgår, precis som den materialbaserade innehållsanalysen, från materialet, men tonvikten i den teoristyrda innehållsanalysen ligger dock på att de teoretiska begreppen hämtas från materialet istället för att själv skapa begreppen som är fallet i den materialbaserade innehållsanalysen. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 133) Teoristyrd innehållsanalys används då det insamlade empiriska materialet har kopplingar till tidigare forskning och teori. Detta närmandesätt, som används för att analysera forskningsmaterial, handlar dock inte om en så kallad teoriprövning d.v.s. att man bekräftar eller förkastar en beprövad teori, utan idén är att skapa nya kunskapsrön utifrån det som redan tidigare varit känt inom forskningsområdet. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 107, 109.)

Den teoristyrda innehållsanalysen tar avstamp i den abduktiva ansatsen, vilket innebär insamlingen av det empiriska materialet har till en viss mån styrts av tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter. Innan jag började samla in mitt material tog jag del av relevant forskning som både relaterade till socialarbetarens beslutsfattande inom barnskyddet och faktorer som enligt tidigare studier har visat inverka på bedömningen av brådskande barnskyddsärenden. Mot denna bakgrund började jag sedan precisera mina forsknings- och intervjufrågor. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 107, 109.) Eftersom tidigare forskning inom området har till en viss mån, både medvetet och omedvetet, inverkat på hur jag valt att ställa upp föreliggande studie, anser jag det motiverat att tillämpa den teoristyrda innehållsanalysen vid bearbetningen av det insamlade intervjumaterialet.

5.5 Bearbetning av forskningsmaterialet

När forskningsintervjuerna var genomförda transkriberades alla intervjuerna i sin helhet. Det insamlade materialet bestod sammanlagt av 58 sidor text som analyserades med hjälp av den teoristyrda innehållsanalysen.

Analysprocessen inleddes med att jag läste igenom de transkriberade intervjuerna ett par gånger för att skapa en övergripande uppfattning över mitt material. I det här skedet gjorde jag ännu inte några understreckningar eller anteckningar i materialet. När jag väl hade skapat en bild över vad mitt forskningsmaterial de facto handlar om, kom nästa steg i analysprocessen att innefatta komprimering och förenkling av materialet, vilket innebar att jag började skala bort sådant som inte var väsentligt för studiens intresse. Här utgick jag från mina forskningsfrågor, och jag började strecka under sådana teman som anknöt till forskningsfrågorna. (se Tuomi & Sarajärvi, 2018, 122–123.)

För att göra analysen mera klar, använde jag mig av olika färgers understreckningspennor för att markera vilka teman som hängde ihop med varandra. Faktorer som socialarbetarna lyfte fram att påverkade ingripandet streckades under med röd färg, faktorer som hängde ihop med själva beslutet streckades under med gul färg. Denna del av analyskedet brukar även kallas för gruppering, d.v.s. att forskaren kategoriserar sitt material utifrån återkommande likheter och olikheter som framkommer i forskningsmaterialet (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 122, 124). I samband med denna kategorisering beslöt jag att tilläga en tredje forskningsfråga, eftersom jag tyckte mig finna ett tredje tema som relaterade till arbetets utmaningar och dessa faktorer kom jag att markera med blå färg. Jag skapade sedan tre tabeller, en för varje forskningsfråga och där jag skrev ner de återkommande teman. Följande steg i analysen blev att skapa underkategorier (se exempel på bearbetning av data i tabell 1). Av underkategorierna uppstod sedan de tre övergripande teman; *kontexten avgörande för ingripande, beslutet är en komplex helhet* samt *utmaningarna i arbete*, som kommer att kopplas samman till studiens teoretiska och forskningsmässiga utgångspunkter som presenterades i kapitel tre och fyra (se Tuomi & Sarajärvi, 2018, 122).

I tabell 1 nedan har jag exemplifierat hur analysen av forskningsintervjuerna har förverkligats och framskridit under analysprocessen. Tabell 1 visar hur studiens första tema har skapats med hjälp av den teoristyrda innehållsanalysen som Tuomi & Sarajärvi

(2018, 121–122, 132–133) presenterat. Bearbetningen av alla tre teman finns presenterat i bilaga 3.

Tabell 1. Exempel på bearbetning av data med hjälp av den teoristyrda innehållsanalysen

Gemensamma teman för ingripande	Underkategori	Huvudkategori
-Små barn: låg tröskel att ingripa -Små barn: problemen relaterade till föräldrarna ex. missbruk, familjevåld eller mentaproblem	Betydelsen av barnets ålder	Kontexten avgörande för ingripande
-Känner till fallet från tidigare. - Bakgrundsinformation inverkar, hur mycket man vet om fallet från förr, ex. har barnet ett klientkap, har man tidigare i socialjouren ingripit, gör att man lättare agerar. -Vem som gör anmälan inverkar → högre tilltro till anmälningar som andra myndigheter gör → lättare att avöra hur akut situationen är jämför med barnskyddsanmälningar som privatpersoner gör	Bakgrundsinformationens betydelse	
Natt: högre tröskel att ingripa.	Betydelse av tidpunkt på dygnet	

I tabell 1, ovan exemplifierar hur analysen framskridit under analysprocessen och hur det slutliga övergripande temat; *kontexten avgörande för ingripandet* uppkom. De faktorer som återkommande uppkom i informanternas utsagor började jag rada upp i den första kolumnen längst till vänster och utifrån dessa teman skapades sedan underkategorierna som är presenterade i mittersta kolumnen. I analysens slutskede klumpade jag underkategorierna samman till en enda huvudkategori som kom att bilda ett av studiens övergripande teman (jmf Tuomi & Sarajarvi, 2018, 121–122, 132–133).

6. RESULTAT

I detta kapitel presenteras de resultat som erhöles av den teoristyrda innehållsanalysen baserat på de genomförda forskningsintervjuerna. Studiens resultat presenteras under de tre övergripande teman; *kontexten avgörande för ingripande, beslutet är en komplex helhet och utmaningar i arbetet*, som bearbetades fram i analyskedet. Resultaten exemplifieras genom utvalda citat för att belysa informanternas utsagor inom respektive teman. De citat som valts ut representerar de oftast förekommande faktorerna, jag har dock också velat lyfta fram några sådana citat som antingen avviker eller sticker ut från

de övriga informanterna och i dessa citat har jag uttryckligen skrivit ut att de inte var något som de flesta nämnde eller förde fram under intervjuerna.

6.1. Kontexten avgörande för ingripande

Av barnskyddsfallbeskrivningarna och följdfrågorna relaterade till fallbeskrivningarna, som socialarbetarna berättade om under intervjutillfället, går det inte att urskilja någon enskild specifik faktor som påverkar socialjourens ingripande i brådskande barnskyddsärenden. Kontexten är avgörande i alla socialarbeters beskrivningar, eftersom det är flera faktorer som samtidigt inverkar på att ett barnskyddsärende blir föremål för akut ingripande av socialjouren. Barnets ålder, bakgrundsinformationens betydelse, varifrån anmälan kommer samt tidpunkten på dygnet visar sig vara de mest avgörande faktorerna som inverkar på ingripandet enligt socialarbetarna.

Barnets ålder visar sig fungera som tröskelsänkare för barnskyddsärenden som typiskt kräver omedelbart ingripande av socialjouren. Alla socialarbetare är ense om att ju mindre barn barnskyddanmälan berör, desto lägre är tröskeln för socialjouren att ingripa. Socialarbetarna motiverar ålderns betydelse med hänvisning till att mindre barn p.g.a. sin ålder är i en speciellt utsatt och sårbar position jämfört med äldre barn, varav små barn anses behöva vuxnas särskilda skydd och omsorg.

”Om man tänker att man skulle få flera ärenden samtidigt, så då tänker jag nog att ju mindre barn, alltså att man kommer till någon baby, att om börjar med ett case som vi har en 14-åring som vi börjat sköta och det kan vara akut, och så kommer det nån jättestor oro över nåt litet barn eller baby så då är det nog liksom helt klart att de kör förbi när eftersom det barnet kan inte alls ta hand om sig själv.” S3

”...Et mitä pienempi niin sitä suurempi niin ku matalampi kynnyksen sitten (toimia). Et se hän on tietkin et mihin, et eihän se nyt oikeastaan kukaan lapsi oo silleen, et jokainen alaikäinen lapsi tarvii huolenpitoa ja näin, mutta onhan se tietenkin ihan selvää, että mitä pienempi sitä riippuvaisempi sitä on täysin.” S6

Yngre barns särskilda sårbarhet motiveras av två socialarbetare bero på deras oförmåga att själv söka eller kalla på hjälp, vilket framförs av socialarbetarna som en ytterligare orsak till att yngre barns möjliga utsatthet prioriteras framom äldre barn.

"Lapsen ikä on usein ratkaiseva tekijä sen takia, että se tota antaa jonkinnäköistä haarukointia siitä mikä sen lapsen kyky on selviytyä niistä tilanteista tai huolehtia itsestään Et kyllä mä ajattelen, että sillä on iso ero tuleeko ilmoitus, että vanhemmat ovat päihtyneet ja siellä on kotona 17 vuotias nuori vai 5- vuotias lapsi. Eihän se hyvä ole kummallekaan... ja eikä se ole lain mukaan ole ok, että vanhemmat eivät pysty huolehtimaan alaikäisistään, niin kyllä yleisien elämäkokemuksen mukaan niin 17 vuotiaalla on paremmat edellytykset huolehtia itsestään. Ja sanotaan että jo yläkouluikäinen muutenkin niin pystyy jo itse soittamaan apua ... jos tilanne on sellainen. Mutta se nuori ikä tekee sen, että mä ajattelen ne ovat haavoittuvammassa asemassa ne lapset, jotka eivät pysty itse hälyttämään apua, vaikka semmoinen tilanne tulisi". S1

"Totta kai pienemmät lapset vaativat aina enemmän suojelua kuin sen ikäiset lapset, jotka pystyvät itse ilmaisemaan itseään ja hakemaan apua. Jos on useampi tehtävä esimerkiksi niin aina niiden tilanteiden arviointi missä on niin kun hyvin pieniä lapsia. Et niin kun lapsen ikä vaikuttaa kyllä siihen kiireellisyysluokitteluun melkein kaikissa tilanteissa." S2

I hälften av socialarbetarnas beskrivningar beträffande barnskyddssituationer som föranlett ett akut ingripande av socialjouren, var familjen bekant för socialjourens socialarbetare sedan tidigare. Av socialarbetarnas beskrivningar framgår det att familjerna hade figurerat i socialjouren tidigare och socialarbetarna hade lyckats skapa en relativt bra uppfattning om familjens bakgrund och helhetssituation överlag. Socialarbetarnas beskrivningar ger en uppfattning av att beslutet att ingripa underlättas av det faktum att familjerna var bekanta för informanterna från förr.

"De va ett gammalt bekant fall, som flera gånger varit aktuellt här i socialjouren å anors också i barnskyddet. Å de kom då en anmälan hit till jouren ganska sent på kvällen, kanske de va efter klockan tio, att mamman e berusad å hon har sitt barn med sig å hon (mamman) e hos en bekant å att hon e berusad där och att de dricks (alkohol) där å där är mycket folk. Nå så for vi dit (hem) å de visa att de va just på de sättet att mamman var helt fullständigt i fyllan å hon försökte gömma barnet i ett annat rum" S4

"Niin se oli semmoinen selkeä tilanne, että siinä kohtaan... Vaikka siinä olinkin tieto, että poliisi on menossa kohteeseen, mutta me tiedettiin, että tää perhe, eli tämä ennakkotieto oli se, että tässä on aiempi epäily, että tämä äiti käyttää päihteitä, tiedettiin että äiti on yksin tämän pienen lapsen kanssa, että tiedettiin ettei ole muita vanhempia tämän pienen lapsen kanssa ja sitten tota oli vähän odotettu sitä, että tulisiko tämmöinen rysän päältä kiinnityyppinen tilanne. Ja mä tiedän, että siellä (perheessä) oli lastensuojelutyötä tehty aikaisemmin ja

siellä oli tehty sosiaalipäivystyksen toimesta kotikäyntejä aiemmin, ja mulla oli itsellä vähän semmoinen olo, että tää on semmoinen, johon pitää puuttua, jos tää mun vahtivuorolla tulee ja se oli sen takia selkeä case, että sinne pitää lähteä” S1

Socialarbetarna nämner även att bakgrundsinformationen (d.v.s. vad som är känt om barnet eller familjen sedan tidigare) har en central betydelse vid bedömningen av brådskande barnskyddsärenden. Även om arbetes tempo ofta är mycket snabbt i socialjouren och socialarbetarna är tvungna att göra snabba och välgrundade beslut, så poängterar socialarbetarna att brådskan aldrig får tar över i bedömningen, varav familjens viktigaste bakgrundsinformation alltid måste kollas upp innan ett ingripande exempelvis i form av ett hembesök görs. Bakgrundsinformation som fås via kund- och befolkningsregister fungerar som arbetsredskap för socialarbetarna och bakgrundsinformation har en central betydelse då beslutet att ingripa respektive inte ingripa görs. Socialarbetarna framför att den bakgrundsinformation som kan fås genom kundtexter, förutsatt att barnet eller föräldern har ett klientskap inom socialväsendet, kan i många fall var avgörande för utfallet av socialjourens handlande.

”Et se on niin kun jollain tavalla siinä kiireellisyyden tai toimintakynnyksen arvioinnissa se vaikuttaa paljon onko ennakkotietoa vai ei. ” S1

”Et siinä pitää tehdä se arvio, olla se hetki et kerkeää lukemaan asiakastietojärjestelmästä löytyisikö sieltä joku viimeaikainen asiakassuunnitelma kirjaus, lastensuojeluilmoitus, josta sais jotainkin (tietoa), tai kaivaa vanhempien (tietoja), kuka olikaan huoltaja kuka ei ollutkaan huoltaja, et sehän on ihan kauheata, jos lähdet jonnekin ja sulla ei ole näitä tietoja. /.../ et kyl se niin tärkeä osa sitä työskentelyä on, et sä yrität niitä kattoo, vanhempien puhelinnumerot ja kattoo onko vaikka ollut joku mummo mihin tää lapsi on yleensä mennyt ja missä tän mummon yhteystiedot on ja näin että. Et se ei taas sitten auta sitä lasta, jos sä et oo tehnyt sitäkin tautta työtä. Et ehkä se ei ole pelkkää kiireellisyyden arviointia vaan arviointia ylipäättänsä.” S6

”Jos meillä on vaan aikaa, ja sen on kyllä meidän ohjeissakin ettei koskaan saisi olla niin kiire..Siihen arviointiprosessiin kuuluu se että se tieto tulee ja jos me ollaan täällä toimistolla niin sitte meillä on asiakastietojärjestelmä, josta me katsotaan jos tällä lapsella on asiakkuus niin me luetaan jonkun verran niitä tekstejä, että jos siellä on esimerkiksi tehty suunnitelma tai jos on vaikka tosi pitkään ollut mielenterveyshuolta tai huolta päihiteidenkäytöstä niin voi olla että se oma sosiaalityöntekijä on kirjannut asiakkaan kirjauksiin, että ”äidin tai isän kanssa on keskusteltu, että jos joutuu osastohoitoon niin lapsi sijoitetaan

esimerkiksi tukiperheeseen tai sukulaiselle se ja se” . Et ne on niin kun ihan äärimmäisen tärkeitä tietoja olla. Ja tottakai ihan tosi tärkeitä osaa sitä päätöksentekoa.” S2

Största delen av informanterna anser att de anmälningar som kommer från myndigheter är lättare att bedöma ifall ett omedelbart ingripande behövs av socialjouren. Socialarbetarna framför att tröskeln för att åka akut iväg på uppdrag är mycket låg om en annan myndigheterna ber socialjouren att komma på plats. Detta beror enligt socialarbetarna på den höga tilltron gentemot andra myndigheter, d.v.s. att socialarbetarna litar på att myndigheternas barnskyddsanmälningar och situationsbeskrivningar är sanna. Socialarbetarna poängterar dock att barnskyddsanmälningar som görs av privat personer tas alltid på allvar, men dessa anmälningar är svårare att bedöma huruvida ett ingripande behövs och i vilken uträkning, varav dessa kräver mera utredning innan beslutet beträffande ingripandet görs.

"Et jos joku viranomainen ilmoittaa, sit se on helppo, vaikka jos joku poliisi ilmoittaa tai sairaankuljetus ilmoittaa, niin on aika helppo tehdä päätös lähdetäänkö kotikäynnille... Mut sitten kun tulee niitä soittoja: et nyt sen on varmaan päihtynyt tai että se on aina lauantaisin, et nyt teidän on pakko mennä kattomaan. Ja voi olla semmoinen, että se on näin ja näin on ehkä joskus aikaisemmin ollut. Mutta ne on mun mielestä vaikeita arvioida edellyttääkö se puuttumista. S5

"No kyllä sillä rehellisesti sanottuna niin kyllä sillä jonkun verran on väliä että...// Mutta kyllähän se sillä tavalla vaikuttaa, et luottamusta muita viranomaisia kohtaan että tota, ja ehkä niin päin varsinkin jos toinen viranomainen sanoo, että ”nyt olis tosi hyvä että tulisitte tänne paikalle” niin kyllä siinä enemmän tulee semmoinen olo niinkun että pitäisi lähtee, tai sitten ainakin semmoinen että pitää olla aika lailla selkeämmät syyt miksi emme lähde, jos toinen viranomainen näin arvioi.” S1

"Siinä on eri lähtökohdat silloin kun se tulee toiselta viranomaiselta koska mulla on myös sellainen ajatus, että ei ne turhaan virka-ajan ulkopuolella tee ilmoitusta meille, et mun niin kun luottamus on tosi korkeella siihen et kyl he on tehnyt sen arvion, että tänne pitää tulla paikalla.” S2

En socialarbetare framför att framförallt anonyma anmälningar är svåra att bedöma ifall

ett ingripande behövs, eftersom socialarbetaren har erfarenhet om att anonyma barnskyddanmälningar ofta görs i syfte skada och svartmåla familjen ifråga.

"Et kyllä kaikista hankalampia (lastensuojelu) ilmoituksia on ottaa vastaan anonyymit yksityishenkilön tekemät ilmoitukset... koska siihen liittyy just se työkokemus, että on myös sitä kokemusta siitä, että (lastensuojelu) ilmoituksia on tehty kiusallaan niinkun vahingoittamistarkoituksessa.." S1

Förutom att barnets ålder och bakgrundsinformationen har betydelse för huruvida ett barnskyddsärende blir föremål för omedelbart ingripande, så nämner även en del av socialarbetarna att tidpunkten på dygnet inverkar på beslutet att ingripa i familjernas privatliv. Av informanternas beskrivningar framgår det att det både är frågan om praktiska och resursmässiga skäl som gör att tröskeln är högre att ingripa nattetid. Familjerna kan vara svårare att nå på natten och socialarbetarna kan behöva mobilisera flera aktörer så som polis och höghusbolagets servicejour för att nå familjen, och därför anser socialarbetarna att oron över barnet måste vara mycket akut för att socialjouren nattetid tar beslutet att åka iväg till familjen för att kolla upp situationen.

"Att just på natten när de kommer såna därna obestämda, eller in obestämda men såna att man int får tag på nån. Så de blir de nog ofta såndärn obehaglig känsla, för ofta man kanske ändå tänker sådär att nu e de mitt i natten, att va e nu sen bättre, att fara dit å väcka de här barnen, eller sen genast på morgonen av området börja reda ut situationen. Å ofta man faktiskt då tänker att.. de e såklart mycket högre tröskel att ingripa om de är mitt i natten. Att då ska de ungefär vara liksom så faktiskt så stor oro, å va e nu sen stor oro, men att i varje fall tänker att de här måst man få reda på nu på natten att de kan man inte lämna till följande dag. Men nog har de också hänt att vi varit, no int nu mitt i natten men ändå ganska sent fari nånstans, å så få man int tag på liksom, ingen öppnar, å man ringer på, å nåja sen följande tanke e att e de så akut att man ännu måst ringa nån sån här huoltofrima å öppna dörren, så de e ännu ett steg att man med våld sku ta sig in i nåns lägenhet. Å nu ha vi ju gjort de också nångång. Å nångång ha man bara tänkt att de här okej nu ändå int så stark oro att man börjar göra de." S4

En av informanterna nämner även att personalresurserna under natten inverkar på bedömningen av att ingripa. Föreliggande socialjour är uppbyggd så att socialjouren har en person, antingen socialarbetare eller socialhandledare, som aktivt är på plats nattetid, och en socialarbetare som fungerar som bakjour hemifrån, varav arbetets organisering

kan ur socialarbetarens beskrivning uppfattas vara en orsak till att tröskeln att ingripa nattetid anses vara högre.

"... niin oikeesti resurssit vaikuttaa yöllä myös siihen arviointiin. Et rupeenko mä tähän aikaan soittaamaan muita paikalle, jos ei oo ihan hengenhätä tilanne. Nyt se on helpottunut, jos varallaollessa tulee puhelu, niin nyt tietää niin kun, että toimitaan tavalla muu (etupäivystäjä) on jo arvioinut sen tilanteen. Mut myös sillä, et jos tehdään pienessä yksikössä töitä missä ei välttämättä ole henkilökuntaa et se perustuu varallaoloon se systeemi niin se käytäntö vaikuttaa siihen arvion tekemiseen. Miellä on aina vaikeampi sen käytännön takia, et herätääkö yöllä 3 jonkun, soitanko mä sit vielä poliisi. Et tämmöiset kaikki vaikuttaa paljon" S5

Studiens resultat visar att för små barns del var de akuta barnskyddsorsakerna som föranledde ett omedelbart ingripande av socialjouren, ofta förknippade med föräldrarnas problem så som svåra missbruk och psykiska problem av olika slag. Medan brådskande barnskyddsärenden som gällde tonåringarna låg ofta ungdomarnas egna destruktiva och gränslösa beteende till grund för socialjourens omedelbara ingripande. Vidare visade resultaten att, barnskyddsärenden som inte krävde omedelbart ingripande av socialjouren, ofta hänförde sig till småskaliga stölder och brott som ungdomar begått under kvällar och veckoslut, som polisen anmälde till socialjouren. Socialjouren skrev barnskyddsanmälningarna på händelserna och överförde ärenden till områdets barnskyddsmyndighet för att bli skötta under tjänstetid.

6.2. Beslutet är en komplex helhet

På basen av socialarbetarnas beskrivningar framstår beslutsfattandet i de akuta barnskyddsärenden bestå av en komplex helhet, som förutom kontexten påverkas av både formella och mer informella aspekter.

Barnskyddslagen visar sig vara en av de formella aspekterna som socialarbetarna motiverar sina beslut med i bedömningsförfarandet av brådskande barnskyddsärenden. Socialarbetarna framför att barnskyddslagen fungerar som referensram för beslutet samtidigt som lagen ger socialarbetarna mandat att ingripa i familjens privata sfär. Förutom att lagen ger socialarbetarna rätten att ingripa så framför socialarbetarna att lagen även tillskriver socialarbetarna ett tjänsteansvar, som gör att de är skyldiga att

utreda behov av brådskande barnskyddsåtgärder i alla barnskyddsärenden som kommer till socialjourenskänedom.

”se lainsäädäntö se luo niin kun koko kehikon tähän päätöksenteolle. Ja sosiaalityöntekijä on se sosiaalipäivystyksessä, joka tekee sen päätöksen ja kantaa myös virkavastuun siitä. Et se on niin kun ihan selvää, että se on sosiaalityöntekijä, joka arvio sen, että onko lapsi välittömässä vaarassa ja sen arvion tekee sosiaalityöntekijä. Laki luo niin kun raamit sille päätökselle ja tavallaan sellaisin mandaatin millä se arvio tehdään. ” S2

”No lainsäädännön suhteen mä ajattelen, että sosiaalipäivystäjän niin kun... se mikä on sosiaalityöntekijän virkavastuu niin on se, että meillä on selvitysvelvollisuus. Et kun me saadaan (lastensuojelu) ilmoitus, niin meillä on ilmoitusvelvollisuus siitä, että mitä on tapahtunut. Ja sitä ei voi tehdä kukaan muu meidän puolesta, et se on niin kun se lainsäädännön näkökohta, joka tulee.. ei välttämättä siinä kohtaan, tai mieti sitä, että no pitääkö tehdä jotain päätöstä tai toimenpiteitä, vaan se, joka laukaisee sen, että lähdetäänkö toimimaan vai ei on se, että mun virkavastuulla on selvittää se tilanne, ja jos mä jätän selvittämättä niin mä otan mun virkavastuulle myös sen, että mä en ole selvittänyt sitä tilannetta riittävästi. Ja se on niinku se lainsäädäntöpohja mitä mä ajattelen, että siihen päätöksentekoon vaikuttaa.”S1

En av socialarbetarna beskriver att hen gör beslutet utgående från barnskyddslagens kriterier beträffande omedelbar fara och tar lagen som utgångspunkt vid beslutfattande och reflekterar huruvida barnskyddsituationen ifråga utsätter barnet för omedelbar fara.

”Mä peilan päätöksenteossa siihen lainsäädäntö tosi paljon ja just siihen millä tavalla tää tilannen tai lapsi itse vaaransi kasvua tai kehitystään. Et mä otan sen (lainsäädännön) vähänkö niin kun kysymyksenä, johon mä sitten vastaan...niin kun niin kattavasti, kun mä sillä hetkellä pysytyt vastata siihen niin kun kysymykseen. Et se kysymys on siinä sitten et täytyy perustella miksi tämä tilanne on sellainen että tääs nyt voi tehdä niinkin suuren, kun lapsen itsemääräämisoikeuteen kajoavan päätöksen, kun lapsen kiireellinen sijoitus...” S6

Även om barnskyddslagen ger socialarbetarna såväl den juridiska rätten som plikten att agera, så framför socialarbetarna att lagen inte specifikt konkretiserar vilka situationer som kräver ingripande. Lagen beskrivs utgöra grunden varpå beslutet de facto vilar på, men själva beslutet att åka på hembesök eller brådskande placera ett barn, påverkas i

stor grad av socialarbetarens egna yrkesmässiga bedömning och denna bedömning framförs variera socialarbetarna emellan.

”Se lainsäädäntö, lastensuojelulaki on taustalla et pitää toimii näin...mut et ku eihän lainsäädäntö kuitenkaan anna konkreettisia esimerkkejä, että tässä tilanteessa menette ja tässä ette (mene) .... et jos laissa lukee et lapsi on sijoitettava kiireellisesti, jos se on välittömässä vaarassa, vakavasti vaarantuu tilanne sillä hetkellä, niin kuinka sen arvio? Kyllähän se isomassa osassa on (sosiaali)työntekijän arvio onko se sillä hetkellä välittömässä vaarassa vai eikö, toinen (sosiaali)työntekijä vois kattoo eri tavalla, vanhemmat voi kattoo eri tavalla, et ei se sillain niin ku. Lainsäädäntö antaa perusteet tehdä se, mutta ei määritä ett tämä tilanne on se.” S5

Övervägandet av barnets bästa och barnets rättigheter är närvarande i socialarbetarnas beskrivningar beträffande vad som påverkar beslutet i bedömningsförfarandet av brådskande barnskyddsärenden. Bedömningen av vad som är barnets bästa framstår ur socialarbetarnas beskrivningar stundvis som en svår uppgift, speciellt i gränsfall där socialarbetarna överväger en brådskande placering men beslutar att inte göra det. En av socialarbetarna berättar om ett fall där hen bedömde att det var till barnets bästa att lämna barnet hemma med mamman även om mamman var berusad. Socialarbetaren framför att beslutet inte var enkelt att göra och övervägande av vad som i den rådande stunden kan uppfattas som barnets bästa, framstår ur socialarbetarens resonemang som oerhört komplicerat.

”Et on ollut kysymys sellaisesta alle kouluikäisestä lapsesta, joka asuu yksinhuoltaja äitinsä kanssa. (...) Ja oon ollut siellä niin kun kerran keskellä yötä kotikäynnillä niin että siitä oli joku ihan ulkopuolinen tehnyt (lastensuojelu) ilmoituksen, että olisi ollut tieto että äiti on illalla juonut, ja se tuli vähän viiveellä se ilmoitus meille niin... ja sitten kun mentiin sinne sitten yöllä käymään niin tota se oli jotenkin sitten... se oli kyl todella hankala tehdä se päätös, että ei tehnyt sitä kiireellistä sijoitusta ja jätti sen lapsen sinne kotiin, vaikka äiti puhalsi alkometriin promillelukemia ja mutta että jotenkin siinä niin kun siihen arvioon vaikutti se, että lapsi oli nukkumassa ja tiesi että se (lapsi) pitää herättämään ja äiti ei ollut yhteistyö haluinen siinä hetkessä. (...) Että siinä tilanteessa olen ajatellut, vaikka olen tiennyt, että se äiti ei ole täysin selvinpäin niin oon silti niin kun ajatellut... ehkä nyt ajattelen, että ehkä vähän liikaakin sitä, että miten mahdollisesti traumaattinen se tilanne se sit sille lapselle on, kun hänet herätetään ja siellä on vieraat ihmiset, jotka sanoo, että me viedään nyt sut tuonne meidän toimistolle ja sitten mietitään mihin sä tästä nyt sitten jatkat.”

Citat ovan visar att socialarbetaren utgick från barnets bästa då hen övervägde vilka möjliga följder en brådskande placering kunde medföra barnet i den rådande stunden. Socialarbetarens beskrivning av barnets bästa ger dock en bild av hur värdeladdad detta normativa begrepp trots allt de facto är.

Yrkesexpertisen och arbetserfarenhet framgår av socialarbetarnas fallbeskrivningar, spela en central roll i beslutsfattandet. Socialarbetarna framför att det är yrkesexpertisen och den erhållna arbetserfarenheten som inverkar på utfallet av beslutet, d.v.s. hurdana handlingsalternativ som bedöms behövas i de komplexa och akuta barnskyddsituationerna.

"Työkokemus ja semmoinen niin kun ammatillinen näkemys ovat niitä, jotka ohjaa enemmän sitä, että mitä siellä (kotikäynnillä) tehdään ja kyllä sitä työkokemuksen myötä on oppinut, vaikka myöskin etukäteen arvioimaan milloin tätä tilannetta kannattaa selvittää vähän enemmän, vaikka se lähtökohtaisesti kuulostaa siltä, että se, ei ole (sosiaali) päivystyksen tehtävä. Mutta kyllä siihen lainsäädäntöön mutta myös siihen työkokemukseen ja sitten työn kautta kertyneeseen tietoon niin siihen se päätös perustuu. " S1

"Ajattelen et tommoisen päättäminen, että mennäänkö (kotikäynnille) vai eikö, niin sehän kuitenkin loppupeleissä perustuu työntekijän ammatilliseen arvioon..." S5

Följande fallbeskrivning exemplifierar den expertis som socialarbetarna kan tänkas behöva ha i de mångfacetterade barnskyddsituationer som socialjouren dagligen kommer i kontakt med.

".. et siinä epäiltiin, että tää nuori olisi joutunut seksuaalihyväksikäytön uhriksi. Oli huoli siitä mikä sen lapsen tai nuoren oma vointi on ja mikä saa hänet käyttäytymään niin että hän on myös itse aktiivisesti hakeutunut vanhemman henkilön seuraan ja mahdollisesti epäillään että on ollut seksuaalista kanssakäymistä, että kyllä niinkun sosiaaliviranomaisena mun tehtävänä on akuutissa tilanteessa arvioida se, että jos se nuori menee takaisin kotiin niin altistaako ne kotiolot se että hän (nuori) pääse helposti lähtemään ja altistaako hän (nuori) itsensä taas tähän vaaralliseen tilanteeseen. (..) Että kyllä siinä oli enemmän sitä, että miten sosiaalityön toimenpiteellä voidaan rajoittaa tämän nuoren tekemistä, jotta hän ei siinä akuutissa tilanteessa siinä viikonlopun

aikana uudestaan altista itsensä sille mahdolliselle seksuaaliselle hyväksikäytölle. Et sen on sellainen asia mitä tuossa tilanteessa vaan ja ainoastaan sosiaalityöntekijä päätöksellään akuutisti, mahdollisesti kiireellisellä sijoituksella turvaamaan, että hän ei niinkun enää ole samassa paikassa, kun tämä vanhempi henkilö..." S2

Yrkesexpertisen kan förstås i den ovanstående beskrivningen som ett brett kunnande, där socialarbetaren vet vilka handlingsalternativ som är möjliga i den aktuella situationen samt vet sina befogenheter och skyldighet att handla i de komplexa och utmanande barnskyddsituationerna.

Två av informanterna framför även att socialarbetarens egna utgångspunkter och värderingar inverkar oundvikligen på utfallet av besluten, även om det är något som socialarbetarna säger att de ibland har svårt att medge. Dessa två socialarbetare anser att det är viktigt att aktivt reflektera över hur ens egna värderingar påverkar besluten som görs, och att ens egna antagande om vad som är ett bra hem för ett barn eller hur påverkad en förälder kan vara, snarare är värdefrågor än objektiva sanningar.

"Et sitä pitäis kyl aina muistaa korostaa tässä työsää et tehdään aika paljon omien arvojen pohjalta myös päätöksiä, tai muista se, ettei aina olekaan niin objektiivinen mitä kuvittelee olevansa. " S5

"tutkimusten mukaan niin kuitenkin eniten sosiaalityöntekijän tekemän päätökseen vaikuttaa hänen omat arvonsa. Ja sen semmoinen mitä ei ehkä jollain tavalla haluaisi myöntää, mutta se kyllä pitää hirveän paljon paikkaansa... Me ollan hyvii pukemaan sanoiksi sitten ammattitaidon, kokemuksen tai lainsäädännön niinkun nimissä ja näinhän se tietysti pitää perustella, eihän kukaan voi perustella sitä sillä että "sijoitin lapsen koska se tuntui minusta hyvältä". Et ei niinkun niin, mutta jotenkin se omien arvojen tiedostaminen ja tunnustaminen... Että meillä on hirveän erilaiset käsitykset siitä, että minkälainen on siisti koti ja sen on niinkun semmoinen asia mikä sosiaalipäivystyksen työntekijä joutuu tosi usein tekee itensä kanssa töitä, vaikka se koti ei ole sellainen missä mä haluaisin asua tai kasvattaa omia lapsia niin se voi olla jollekin silti oikean hyvä koti...(.) Et kyllähän miellä on paljon niin kun sellaisia asioita... alkoholinkäyttö on semmoinen, kun siinä on erilaisia kulttuurisia näkemyksiä siitä mikä on hyväksyttävää ja mikä ei. Ja sitten työntekijän omat arvot, että miten se suhtautuu, vaikka alkoholinkäyttöön tai johonkin muuhun, niin kyllähän ne on niitä asioita, jotka sitten kuitenkin eniten vaikuttaa niihin päätöksiin mitä me tehdään." S1

På frågan om att på vilket sätt socialarbetarnas anser att deras arbetserfarenhet inverkar på hur de bedömer och fattar beslut i akuta barnskyddsärende, framförde de samtliga socialarbetare att de tack vare sin arbetserfarenhet blivit mer säkrare i sina bedömningar. För en del av informanterna har arbetserfarenheten sänkt tröskeln för att ingripa. Socialarbetarna framför att arbetserfarenheten har medfört både att de lättare vågar ingripa och vågar mer omfattande tillämpa sitt handlingsutrymme jämfört med då de var i början av sin arbetskarriär.

"Et kyl nykyään paljon rauhallisemmin osaa suhtautua asioihin ja ehkä käyttää sitä harkintaa ja omaa harkintaa enemmän. Semmoista varmuutta, ja toki myös kuunnella muita." S5

"Kokemuksen myötä niin on tosi matala kynnyks lähtee paikan päälle selvittämään tilannetta." S2

"Työuran alussa oli todella paljon epävarmuutta sen (päätöksen) suhteen ja jossain kohtaan jopa pelotti se päätöksen tekeminen ... mutta tota sitten taas siihen (päätöksentekoon) on tullut sillä tavalla varmuutta, kun on enemmän tehnyt niitä sijoituspäätöksiä niin on enemmän...(..) Et kyl mä oon ehkä nyt herkempi selvittämään asioita ja miettimään monelta eri kannalta, kun aikaisemmin olin ehkä enemmän mustavalkoinen..." S1

En av socialarbetarna beskriver att hen i början av sin arbetskarriär kunde lagarna som rinnande vatten men var inte lika skicklig i att bemöta människor och uttrycka sig som hen anser att hen är idag tack vare sin arbetserfarenhet.

"Ja kanske mera tänker att också de här att man har lång arbetserfarenhet, att fast man i början av karriären så du kan barnskyddslagen å du kan många andra lagar, men sen kanske de att hur du bemöter människor att till exempel så sku jag uppleva att jag som 25-åring å kunna lagar som rinnande vatten så sku ja åka på hembesök i socialjouren mera me den tanken att nu far vi in dit å nu måst vi utreda för anmälan e så orolig å de som vi vet om case:e e så oroväckande, å kanske hur ja uttrycker mig åt familjen var annorlunda då. För nu vet ja mera... ja har inte lika bråttom å kan kanske uttrycka mig mera så att de blir så bra som möjligt i samarbetet med familjen." S3

Förutom att lagstiftningen, beaktandet av barnets bästa samt yrkesexpertisen kombinerat med arbetserfarenhet inverkar på socialarbetarnas beslutsförfarande i brådskande barnskyddsärenden, så nämner även en del socialarbetare pararbete som en viktig del av beslutsprocessen. Även om socialarbetaren alltid är den som bär de sista och juridiska ansvaret för barnskyddsbesluten, så framför socialarbetarna att diskussionen och reflektionen tillsammans med arbetsparet beträffande de olika handlingsalternativen som värdefulla i beslutsprocessen. En socialarbetare framför också att det även är en rättskyddsfråga både med tanke på den professionella och klienten att arbetet utförs i par.

”Ja sitten se vaikuttaa tosi paljon tähän päätöksen, että tämä on työparityöskentelyä. Että vaikka sosiaalityöntekijä kantaa itse sen virkavastuun, mut ihan niin kun sen asiakkaan ja työntekijän oikeusturvan kannalta, et siksihän sinne kotikäynnille lähdetään aina kahdestaan, että siellä kaksi eri henkilö näkemässä ja havainnoimassa sen tilanteen. Et se työparin kanssa käytävä keskustelu ja pohdinta ja arvio yhdessä. Niin se ehdottomasti vaikuttaa siihen päätökseen.” S2

Socialarbetarnas utsagor visar att beslutet som fattas beträffande brådskande barnskyddsärenden består av en komplex helhet. Förutom att den rådande kontexten inverkar på utformandet av beslutet, så visar studiens resultat att även graden av handlingsutrymme, yrkeexpertis samt i vissa fall även socialarbetarens egna värderingar har en central betydelse för beslutens utfall.

6.3. Utmaningar i arbetet

Brådskande barnskyddsarbetet beskrevs av informanterna tidvis vara oerhört utmanande dels på grund av att själva barnskyddssituationerna är så komplicerade, dels p.ga. arbetes organisering d.v.s. att arbetet utförs utanför tjänstetid med begränsade personalresurser på plats per arbetstur.

Förmågan att hanterandet det osäkra beskriver samtliga socialarbetare ibland vara svårt och kan uppfattas som en av arbetets utmaningar. Speciellt synligt verkar denna

utmaning bli i vårdnadstvister där det för socialarbetarna är utmanande att avgöra sanningen i vårdnadshavarnas beskrivningar av händelseförlopp eftersom beskrivningarna ofta är motstridiga. Så här beskriver en socialarbetare utmaningen att avgöra huruvida vårdnadstvister kräver omedelbart ingripande av socialjouren.

”Et kyl noi huoltoriidat on vaikeimmat tällä hetkellä arvioida puuttuako vai ei...koska sä et oo varma siitä, että onko tästä nyt kyse siitä vanhempien välisestä riitatilanteesta vai voiko sillä lapsella oikeasti olla vaaraa sen toisen vanhemman luona. Että onko kyse siitä, että vaan puhutaan että ”en mä tiedä miten se (vanhempi) tota (lasta) hoitaa” et onks ne vaan niinku semmoisia.... et miten tosissaan ne pitää ottaa jos toinen vanhempi sanoo että ”en mä tiedä mitä siellä tapahtuu, siellähän voi tapahtua vaikka mitä”, niin se on aina vähän semmoinen että (...) Ja myös tämmöinen perhesurmalla uhkaaminen, niin kyllähän se on niitä kaikista epämiellyttävimmistä tilanteista että jotenkin se syy laitetaan sen päivystäjän niskoille että ”voihan tässä tapahtua vaikka mitä, no kyllähän tällä on tapahtunut että ennekin on ollut tällaisia tilanteita ja niistä sitten luetaan lehdistä ja..” Niin semoinen että vaikka sä muuten olisitkin ollut varma siitä päätöksestä niin semmoisen uhkauksen jälkeen jää monta kertaa miettimään ja kaivelemaan että olisiko kuitenkin pitänyt sitten vielä...” S1

I citatet ovan nämner socialarbetaren även familjemordshoten som ytterst svåra att bedöma huruvida ett ingripande behöver göras. Ur beskrivningen framgår det hur svårt det kan vara för socialarbetaren att bedöma sanningsgraden i hoten, varav beslutet huruvida ett ingripande behövs, framstår som oerhört utmanande. Socialarbetarens beskrivning synliggör för hur utmanade situationer socialarbetarna kan stå inför i sitt arbete där inga så kallade rätta eller fel handlingsalternativ finns, utan det är socialarbetaren som själv gör bedömningen utgående från sin yrkesprofession.

Att bedöma gränsen för hur påverkad en förälder får och kan vara för att ta hand om sitt barn, beskrevs av socialarbetarna vara tidvis utmanade, framförallt då det är frågan om gränsfall. En socialarbetare nämner att speciellt då föräldrarna blåser låga promille i alkometern kan det svara svårt att avgöra vilket handlingsalternativ som är bäst i situationen, då kriterierna för en brådskande placering inte uppfylls trots att det uppstår en oro över barnet. Socialarbetaren berättar att ett alternativ för att minska på den osäkerhet som präglar dessa gränsfall med påverkade alkoholföräldrar är att socialjouren kollar upp familjens situation ännu följande dag för att säkerställa att föräldrarna är nyktra.

”Där kan vara flera barn i hemmet å rätt så små dom yngsta och sen om föräldern vill blåsa i alkometern och den visar rätt så låga promille. De kan vara sommar och dom är ute på gården och allt verkar vara anors helt(..)Men sen den där känslan att där är någonting som du ändå blir lite orolig över, man bli och fundera att tänk om de fortsätter att dricka och tänk om de sen händer någonting och så har vi (socialjouren) varit där och vi har inte gjort någonting. Å oftast i sådana där när de är hemskt lindrigt, att de (föräldrarna) har inte druckit nästan någonting, så då kan man ännu tänka att okej att man ännu komma överens att på morgonen ringer eller att socialjouren kommer på nytt på besök (följande dag), så de kan vara det där alternativet då man inte vill göra något större ingripanden.”S3

Förutom att alkoholpåverkade föräldrar kan medför utmaningar i arbetet, så framför även en socialarbetare att blandmissbrukare och framförallt föräldrar som använder droger är svåra att bedöma eftersom socialjouren inte har sådana arbetsverktyg till sitt befogande med vars hjälp de kan bestyrka misstanken beträffande föräldrarnas missbruk.

”...lääkkeiden ja alkoholin sekakäyttö ja huumeiden käyttö, niin että sen arviointi tän hetken työvälineillä mitä sosiaalipäivystyksellä on, niin se ihan täysin mahdotonta. Me ei tehdä niitä huumeepikatestejä ja poliisilla on taas ihan oma, eri näkemykset milloin he tekee niitä huumeepikatestejä, kun taas sosiaalipäivystyksen intressi. Et se on niin kun tosi turhauttavaa välillä käydä kotikäynnillä tarkastamassa jonkun lapsen turvallisuus, kun sä vaan silmämäärällisesti osaat niin kun epäillä, että mahdollisesti tuolla on... tai toi ihminen niin kun puhalttaa nollat, mut se vois olla ett se niin kun ois käyttänyt jotain aineita...Niin se on ehdottomasti semmoinen, joka on tosi vaikeata ja tosi turhauttavaa. Et se on ihan hyvä, että me voidaan joskus niitä puhalluttaa, et meil on toi alkometri, mut se tuntuu joskus melkein... no se on turhauttavaa välillä puhalluttaa, kun sä tiedät, että se on se pienin ongelma se alkoholi. Ja kun se ei ole kuitenkaan juridisesti hirveän pätevä semmoinen pieni epäily, että tämä henkilö saattaa ehkä olla käyttänyt jotain. Tai se että rappukäytävässä haisee kannabis, niin se voi periaatteessa tulla mistä vaan. Et se on kyllä noi lääkkeet, huumeet ja alkoholi semmoinen mihin ei kotikäynti tilanteessa päivystysyössä ei ole hirveästi työvälineitä.” S2

Avsaknaden av tillräckligt med information beträffande barnskyddsituationerna, framkommer även som en ytterligare faktor, som gör att socialarbetarna tidvis upplever

brådskande barnskyddsarbete i socialjouren som utmanande. Den kroniska resursbristen och stora klientmängderna som präglar barnskyddet syns även inom brådskande barnskyddsarbete i socialjouren. Två socialarbetare säger att det både är frustrerande och utmanande då områdets barnskydds inte alltid har sina klienters kundjournaler ajour, vilket gör att det kan finnas mycket information om barnskyddfallet som inte finns dokumenterat, och då är socialjouren tvungen att fatta beslut utgående från bristfällig information.

”se tosi asia, että virka-aikaisessa sosiaalityössä työntekijöiden vaihtuvuus ja kiire ja semmoinen käytäntö, ettei aina pysty kirjaamaan, niin se kyl joskus tosi pahasti näkyy tänne sosiaalipäivystykseen. Et voi olla joku aika hurjankin kuuloinen asiakastilanne jonkun perheen kohdalla, et niin kun tietää ett siellä on työskennelty et asiakkaan kertoman mukaan on ollut paljon palavereita ja on nähty, mutta sitten siellä voi olla tosi tosi monta kuukautta et ei ole mitään kirjausta. Niin sitten valitettavasti joutuu tekee myös sen päätöksen, niin kun puutteellisilla tiedoilla” S2

”semmoinen mitä mä ajattelen, että vaikeuttaa tai haastaa sitä puuttumista on se, että jos tiedetään että perheellä on asiakkuus olemassa, mutta ei ole minkään näköistä suunnitelmaa (alueen lastensuojelussa ei ole tehty suunnitelmaa) siitä että mitä tehdään, jos tilanne kärjistyy. Et mun kokemuksen mukaan sosiaalipäivystyksen kynnyksellä toimia madaltuu aina, jos on olemassa jonkinlainen suunnitelma siitä mihin lapsi sijoitetaan, jos tällainen tilanne tulisi. ” S1

Studiens resultat visar att brådskande barnskyddsarbetet på socialjouren är komplext och utmanande på många sätt. Av socialarbetarnas utsagor framgår det att socialarbetarna ha ett stort ansvar att axla i de komplicerade barnskyddsituationerna. En av socialarbetarna beskriver att det ibland känns betungande att det sätts så mycket förväntningar och krav på att socialarbetarna skall komma fram med lösningar och svar i alla situationer samtidigt som socialarbetarna får utstå en hel del kritik från olika håll p.g.a. sitt agerande.

...kun sä teet sen arvion siinä sen työparin kanssa ja oikeasti siinä kotikäynnillä toisen ihmisen kotona ja seisot eteisessä ulkovaatteet päällä ja kaikki tuijottaa ja odottaa et sulla on niin kun joku vastaus. Ja toisilla viranomaisilla voi olla joku kova odotusarvo, että nyt heti on vastaus valmiina mut eihän se niin mee, et on se meillekin ihan yhtä tärkeätä saada taustoitettua tilannetta... /.../ Me eletään kuitenkin tosi jusridissoituneessa yhteiskunnassa, et on niin monta tahoja, jotka

”tietää” miten jonkun asian olisi pitänyt mennä, et on kyllä syytä muistaa et se on aika iso se sosiaalityöntekijän vastuu sosiaalipäivystystyössä” S2

Arbetet på socialjouren utförs alltid i regel som pararbetet, där arbetsparet allt som oftast inte är en socialarbetare. Besluten som fattas diskuteras alltid tillsammans med arbetsparet, dock är det socialarbetaren som i sista hand bär ansvaret för beslutet. Samtliga socialarbetare upplever att stödet som fås av arbetsparet är bra och är i många fall tillräckligt, med dock finns de stunder som socialarbetarna säger att de känner sig rätt ensamma i beslutsfattandet.

En av socialarbetarna resoneras så här på frågan om hur hen upplever stödet i arbetet.

”Nå de varierar ju faktiskt lite de här stödet när man jobbar här i socialjouren. Å dom här besluteten som man ofta gör e så klart på kvällen å ibland på natten å så där. Å så tror ja no, alltså inte säger ja att man int få stöd å no kan man diskutera med sitt arbetspar å sådär. Me no e de ibland så där att man tänker kanske på ett lite annat sätt om man inte direkt har ansvar för de här beslutet. Å no kan man ju diskutera o bolla med den där andra (arbetsparet) att inte e de frågan om de. Men ändå e de liksom att man ibland känner att man e lite ensam jo. De är just de när man är den enda (socialarbetaren) här i princip (per arbetsskift). Så man har inte de där kollegiala stödet, som man ändå har om man sku jobba helt vanligt (under tjänstetid). Men ibland sku de ändå vara kiva att bolla me nån som e samma yrkesgrupp å som kanske tänker på samma sätt. ”

S4

Av socialarbetarens beskrivning framkommer det att hen upplever stödet vara annorlunda i socialjouren jämfört med socialarbetet som sker under tjänster i kommuner där det finns flera kollegor som det går att rådfråga vid behov.

En annan socialarbetare framför också att avsaknaden av det breda kollegiala stödet, gör att pararbetet blir extra viktigt och ifall pararbetet av någon orsak inte fungerar blir man som socialarbetare ganska ensam i sitt beslutsfattande.

”Virka-ajan ulkopuolelta puutuu jotenkin se koko muu koneisto siitä, et sä et voi mennä sun esimiehen huoneeseen koputtamaan tai kahvihuoneeseen katsomaan et onko täällä joku kelta vois in vähän kysellä neuvoa hankalaan case: iin liittyen. Et sen takia ajattelen, että sosiaalipäivystystyössä korostuu se työpari - työskentely. Et jos se (työparityöskentely) ei toimi niin sitten on aika yksinäistä.”

S2

En av socialarbetarna anser att socialjournarbetet alltid p.g.a. sin natur (d.v.s. att arbetet sker utanför tjänstetid) kommer att vara ett relativt ensamt arbete för socialarbetarna p.g.a. socialarbetarnas utbredda tjänsteansvar.

”Et kyl mä ajattelen, että jossain määrin... sosiaalipäivystystyö on aina niin kun tulee olemaan yksinäistä, että sulla on se työpari tai toinen viranomainen, totta kai keskustellaan ja pallotellaan mutta vastuuta sä et voi siirtää kenellekään toiselle... ja se konkretisoituu siinä työssä paljon selkeämmin, koska silloin yöaikaan niin ei periaatteisella tasolla ole ketään esimiestä tai lakimiestä ketä vois konsultoida. Et kyllähän sit semmoista yksinäisyyden kokemusta tulee, et vaikka ois kuinka kiva työkaveri työparina, mutta jos se on kinkkinen case: i, niin kyllä se on takaraivossa, että mun nimi siinä päätöksessä on. Et vaikka ois kuinka hyvä työpari niin kyllä se vastuu sillä tavalla painaa.” S1

På frågan om huruvida socialarbetarna anser att de skulle ha nytta av s.k. standardiserade checklistor som stöd för bedömningsförfarandet i brådskande barnskyddsärenden, förhåller sig samtliga socialarbetare positiva till arbetsredskap som fungerar som stöd i arbete. Socialarbetarna framför dock att det som är utmanade med s.k. standardiserade checklistor är det faktum att de kan vara svåra att få så heltäckande att de går att tillämpa i varje barnskyddsituation.

Varmaan voi olla ihan paikallaan tietyyntyyppisiä ois... Mut sitten miten sen saa toimimaan niin siinä on haastetta sille, joka sen listan tekee, mut varmasti ois tarvetta monessa ihan lastensuojelutyössä. S5

En socialarbetare anser att en checklista kan fungera bra för socialarbetare som är i början av sin arbetskarriär eller om arbetsgruppen har som mål att göra bedömningarna mer enhetligare. Socialarbetaren menar dock att en möjlig checklista aldrig får tar bort socialarbetarens ansvar, och socialarbetaren anser att beslut aldrig kan baseras på en checklista. Checklista kan enligt socialarbetaren fungera i bakgrunden som slags stödverktyg i själva beslutsprocessen.

”Joo kyllä mä ajattelen ja varsinkin silloin, jos aloittelee tai tekee keikkatyötä ja ehkä semmoista että meillä on työyhteisössä niin kun aina yhdessä puhuttu, että yritetään arvioida mahdollisimman samalla tavalla. Aukottomaksi sitä ei aina saa, että aina siellä on joku tvisti ja case:it ei ole samanlaisia keskenään, mutta tota kyl se tota helpottaa sitä työtä. Mutta ne ei saa olla orjallisia... ne ei saa alkaa niin kun... ottaa...ne ei voi alkaa ottaa sitä vastuuta keneltä pois. Et ei voi perustella päätökseen ”että toimin check-listan mukaisesti”, vaan ne pitää sitten vaan olla siellä sellaisena taustatukena, että sitä ei voi ihmiselle alkaa sanoa että ”mut kun meidän ohjeessa luki näin” mut se ei poista sitä vastuuta.” S1

Socialarbetarnas beskrivningar synliggör de utmaningar som förekommer i brådskande barnskyddsarbetet som sker utanför tjänstetid i socialjourer, där arbetet präglas osäkerhet samtidigt som socialarbetarna har ett stort ansvar att axla.

7. SLUTSATSER OCH DISKUSSION

Syftet med föreliggande magisteravhandling har varit att utreda vad som gör att ett barnskyddsärende blir föremål för omedelbart ingripande av socialjouren. Detta har undersökts genom att studera socialjourens socialarbeters syn på tematiken utifrån deras egna yrkeserfarenheter. Studien genomfördes med avstamp i den kvalitativa forskningstraditionen och det empiriska materialet har samlats in genom kvalitativa forskningsintervjuer med sex behöriga socialarbetare verksamma på en socialjour i Finland. Följande tre forskningsfrågor har besvarats: 1) *vilka faktorer anser socialarbetarna vara avgörande för att ett barnskyddsärende blir föremål för omedelbart ingripande?* 2) *hur motiverar socialarbetarna sina beslut i bedömningsförfarandet?* 3) *vilka utmaningar möter socialarbetarna i sitt arbete?* Här näst kommer jag att diskutera studiens resultat i förhållande till forskningsfrågorna samt jämföra hur resultaten sammanfaller med tidigare forskning inom området. Därtill kommer jag att diskutera vilka implikationer forskningens resultat möjligen kan tänkas ha för socialt arbete. Diskussionsdelen avslutas med en evaluering av studiens upplägg och genomförandet samt därtill diskuteras förslag på fortsatt forskning.

Beträffande den första forskningsfrågan, som berör faktorer som inverkar på att ett barnskyddsärende blir föremål för omedelbart ingripande av socialjouren, går det inte att påvisa någon enskild specifik faktor som gör att ett barnskyddsärende uppfattas vara akut. Studiens resultat visar att kontexten är avgörande i alla socialarbeters beskrivningar. Dock framgår det av resultaten faktorer, som medför att tröskeln blir lägre för socialjourens socialarbeters att ingripa (se tabell 2).

Tabell 2. Faktorer som inverkar på ingripandet.

GÖR DET LÄTTARE ATT INGRIPA	SVÅRARE ATT AVGÖRA HURUVIDA ETT INGRIPANDE BEHÖVS
Småbarn	Äldre barn
Bekant fall sedan tidigare	Okänt fall
Mycket bakgrundsinformation	Lite bakgrundsinformation
Anmälan om barnskyddsbehov kommer från en annan myndighet	Anmälan om barnskyddsbehov kommer anonymt
Kvällstid	Nattetid

Barnets ålder, bakgrundsinformationens betydelse, vem som gör anmälan samt tidpunkten på dygnet visar sig vara de mest avgörande faktorerna som inverkar på ingripandet enligt socialarbetarna. Framförallt barnskyddsituationer som berör små barn med drog- eller alkoholpåverkade föräldrar, var situationer som ansågs av socialarbetarna alltid kräva ett akut ingripande av socialjouren. Intressant beträffande studiens resultat är att en del socialarbetare ansåg att det var högre tröskel att ingripa nattetid jämfört med kvälls- och dags tid, vilket dels förklarades med arbetets organisering d.v.s. att jourverksamheten fungerar nattetid genom aktivjour-bakjour verksamhet. Socialarbetarna framför att nattetid skall ett barnskyddsärende vara verkligt akut för att ett ingripande i form av ett hembesök skall göras. Att kommunerna själv får bestämma hur socialjourns verksamheten är organiserad kan ur ett jämlikhetsperspektiv ses som problematiskt (se Ollila m.fl. 2019, 72–76). I större kommuner där socialjourns verksamheten är organiserad explicit genom aktiv jour dygnet runt, är tillgången till akut socialvård också bättre för brukarna och sätter därmed kommuninvånarna i en ojämlik position. I mindre kommuner (där socialjourns verksamheten ofta är organiserad genom samarbetet med flera kommuner) är socialjourns verksamheten ofta uppbyggt enligt ett aktiv- bakjour system eller enbart enligt ett bakjour system (se Ollila m.fl. 2019, 21), vilket innebär att personalresurserna framförallt nattetid kan tänkas ha en inverkan på huruvida ett ingripande görs, och då kan frågan ställas huruvida kommuninvånarnas rätt till nödvändig vård och omsorg under dygnet alla timmar förverkligas i praktiken.

Den andra forskningsfrågan berör socialarbetarnas beslutsfattande i akuta barnskyddsärenden, mer specifikt hur de motiverar sina beslut i bedömningsförändret. Beslutsfattandet i brådskande barnskyddsärenden framstår, på basen av socialarbetarnas beskrivningar, bestå av en komplex helhet där multipla faktorer samtidigt inverkar på beslutets utfall (jmf. t.ex. Berrick m.fl., 2015; Falconer & Shardlow, 2018; Keddell, 2012, Norlander, 2006; Stokes & Schmidt, 2012; Taylor, 2012; Whittaker & Havard, 2015) Studiens resultat visar att socialarbetarens handlingsutrymme i beslutsfattandet ter sig vara relativt brett. Socialarbetarnas yrkesmässiga bedömning, arbetserfarenhet och vissa fall även värderingar visar sig spela en nyckelroll i beslutsprocessen, och socialarbetarna egna bedömning visar sig vara i centrum då beslut fattas. Barnskyddslagen finns alltid i grund för beslutet och ger mandat samt plikt att agera, men socialarbetarna gör självständiga beslutet beträffande vilka handlingsalternativ som är rimliga i de akuta barnskyddssituationerna. Därtill verkar besluten i de så kallade säkra fallen, d.v.s. barnskyddsfallen där socialarbetarna är säkra på att ett ingripande i form av antingen ett hembesök eller brådskande placering behövs göra, styrs mera av barnskyddslagens kriterier beträffande barn som är i omedelbar fara. Medan besluten beträffande gränsfallen, d.v.s. de barnskyddsärenden som socialarbetarna är osäkra på huruvida ett ingripande behövs, oftare styrs av socialarbetarens yrkesexpertis, värderingar och handlingsutrymme.

Att socialarbetarnas handlingsutrymme framstår i studien vara relativt stort stämmer även överens med Berrick m.fl. (2015) konstateranden beträffande socialarbetarnas handlingsutrymme i Finland. Den finländska barnskyddslagen är inte explicit och lämnar därmed ett brett utrymme för socialarbetarna att fatta beslut utgående från sin yrkesprofession. Hur socialarbetarna väljer att tillämpa sitt handlingsutrymme påverkas också av yrkesexpertisen som innefattar både formella kunskapsområden såsom utbildning och informella kunskapsområden som hänger ihop med erfarenhetsrelaterad kunskap och kan innefatta såväl arbetserfarenhet som personlig livserfarenhet (Svensson m.fl. 2008, 24, 94–95). Studiens resultat visar att arbetserfarenheten innebär att socialarbetarna både anser att de ingriper lättare och vågar mera omfattande tillämpa sitt handlingsutrymme. Detta resultat kan kopplas till Saarnios (1993) diskussion beträffande noviser och experter inom socialarbetet, där experterna representerar socialarbetare med en gedigen arbetserfarenhet vars yrkesexpertis har fördjupat genom arbetserfarenhet. Intressant angående studiens resultat var att socialarbetarna framförde

att arbetserfarenheten de facto sänkte deras tröskel att ingripa. Mitt eget antagande var tvärtom, d.v.s. att oerfarna socialarbetare ingriper lättare p.g.a. de inte ännu är lika säkra i sitt arbete och gör mera "försäkerhets skull" -ingripanden (jmf Saarnio 1993, 94, 96–97).

Beaktandet av barnets bästa är också alltid närvarande i socialarbetarnas resonemang beträffande beslutsfattandet. Dock visar studiens resultat att avgörandet vad som är barnets bästa i de komplicerade barnskyddssituationerna inte alla gånger är ett lätt beslut, och socialarbetarna är tvungna att överväga flera aspekter vid avgörandet vad som de facto är barnets bästa i den rådande situationen. Studiens resultat pekar i likhet med Pösö (2012), Heinonen (2016,243) samt de Godzinsky (2014,14) att avgörandet av vad som anses vara barnets bästa är utmanade och tidvis svårt då barnskyddslagen inte konkretiserar tillräckligt noggrant begreppets innebörd. Bedömningen om vad som är barnets bästa görs av socialarbetaren och övervägandet påverkas förutom av barnskyddslagen också av samhällets normer om vad som uppfattas vara en god barndom och av socialarbetarens egen subjektivitet (Pösö, 2012, 75–76, de Godzinsky, 2014, 14).

Den tredje forskningsfrågan behandlar arbetets utmaningar. Studiens resultat indikerar att barnskyddsarbetet som sker utanför tjänstetid i socialjourer upplevs vara tidvis utmanade, och av socialarbetarna krävs det en förmåga att klara av att hantera det osäkra som ständigt finns närvarande i bedömningsarbetet av barnskyddsärenden (jmf Stokes & Schmidt, 2012, 83). Av studiens resultat framgår det även att socialarbetarna har ett stort ansvar att axla. Även om socialarbetarna för det mesta anser att stödet i arbetet är tillräckligt, framgår det trots allt att socialarbetarna känner sig tidvis ensamma i arbetet. Detta framförs främst bero både på avsaknaden av brett kollegialt stöd och på det faktum att socialarbetaren är den som i sista hand bär ansvaret över besluten som fattas. Likande resultat beträffande arbetets utmaningar i barnskyddsarbetet som sker utanför tjänstetid har också uppmärksammat i tidigare forskning av bl.a. Clifford & Williams (2002) och Hanna (2011). Intressant angående studiens resultat var att socialarbetarna förhåll sig alla positiva till så kallade standardiserade checklistor som stöd för de utmaningar som förekommer i bedömningsförfarandet, men förhåll sig dock skeptiska till hur dessa skulle kunna fungera i praktiken.

Studiens resultat var ganska långt i linje med det som tidigare forskning inom området redan har kunnat konstatera. Det som studiens resultat dock synliggör är den komplexitet som brådskande barnskyddsarbetet de facto präglas av, och att detta arbete kräver en hög yrkesexpertis av socialarbetarna, där arbetserfarenheten verkar spela en betydande roll för hur socialarbetarna klarar av att handskas i de mångfacetterade barnskyddsituationerna. Även om socialarbete som profession bygger på lagar, teorier och regelverk, visar studiens resultat att socialarbetarnas beslut också till en stor grad påverkas av dennes egna värderingar, livserfarenhet och arbetserfarenhet. Studiens resultat väcker frågan över hur väl socialarbetarutbildningen idag de facto förbereder oss nytexaminerade socialarbetare att möta de komplexa utmaningar som förekommer ute i arbetslivet, då arbetserfarenheten trots allt verkar ha en stor betydelse i utförandet av det praktiska arbetet. Vidare pekar studiens resultat på ett behov att inom arbetsgruppen diskutera och reflektera över olika barnskyddsituationer och genom dessa skapa gemensamma riktlinjer inom arbetsgruppen som stöd för bedömningen i syfte att minska på de utmaningar som alltid trots allt kommer att närvara i brådskande barnskyddsarbetet (se t.ex. Pösö 2012,91).

Till sist kommer jag ännu evaluera studiens upplägg och ge förslag på fortsatt forskning. Kvalitativ forskning innehåller alltid begränsningar gällande resultatens generaliserbarhet och representativitet, varav föreliggande studies forskningsresultat inte är generaliserbara, vilket inte heller har varit studiens avsikt. Studiens resultat tillskrivs sex socialarbetare och visar därmed hur denna tematik ter sig specifikt i den studerande miljön, och säger alltså ingenting om socialjourns verksamheten överlag i vårt land. Även om jag försökt förhålla mig så neutralt som möjligt till forskningstematiken, så är jag väl medveten om att min egen arbetserfarenhet samt det faktum att jag arbetat på samma plats som studien genomförts, har kunnat inverka på studiens upplägg och resultat. Att jag valde att analysera mitt material utifrån den teoristyrda innehållsanalysen, där jag i kodningen av materialet fokuserade på sådana teman som till en del framkommit i tidigare forskning, har gjort att jag eventuellt missat något väsentligt i materialet då jag inte enbart utgick från materialet vid analysen. Om jag nu skulle få möjlighet att göra om studien, skulle jag eventuellt samla in materialet via vinjettstudier, eftersom denna metod skulle möjliggöra att jämföra skillnader och likheter i hur socialarbetarna bedömer likadana barnskyddsituationer. I denna studie fick informanterna fritt välja case som de berättade om, vilket gjorde att casen var alla olika

och gick därmed inte att jämföra sinsemellan. Det skulle även vara intressant att studera hur denna tematik ter sig i både i en socialjour som är uppbyggt enligt aktivjour dygnet runt och i en socialjour som enbart fungerar enligt bakjour principen.

LITTERATUR

Alueuudistus. Päivystyksen ja erikoissairaanhoidon rakenneuudistus.
<https://alueuudistus.fi/erikoissairaanhoido-ja-paivystys>. Hämtad 3.10.2019.

Andersson, Gunvor & Höjer, Ingrid & Sallnäs, Marie & Sjöblom, Yvonne (red.) När samhället träder in: barn, föräldrar och social barnavård. Lund: Studentlitteratur.

Andersson, Gunvor & Höjer, Ingri & Sallnäs, Marie & Sjöblom, Yvonne (2019) Introduktion. Ingår i Gunvor, Andersson & Ingrid, Höjer & Marie, Sallnäs & Yvonne, Sjöblom (red.) När samhället träder in: barn, föräldrar och social barnavård. Lund: Studentlitteratur. 17–22.

Andersson, Julia & Allert, Linn (2014) ”Det är inget lättvindigt beslut...man tänker många varv under tiden”: En kvalitativ studie om socialsekreterare på socialjourens bedömningar gällande övervägande om placering utanför hemmet för barn och unga. Vetenskapligt arbete i socialt arbete. Kandidatnivå. Göteborgs universitet: institutionen för socialt arbete.
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/37264/1/gupea_2077_37264_1.pdf. Hämtad. 11.11.2018.

Andersson, Gunvor & Sallnäs, Marie (2019) Social barnavård och barns utsatthet. Ingår i Gunvor, Andersson & Ingrid, Höjer & Marie, Sallnäs & Yvonne, Sjöblom (red.) När samhället träder in: barn, föräldrar och social barnavård. Lund: Studentlitteratur. 25–44.

Araneva, Mirjam (2016) Lapsen suojeleu: Toteuttaminen ja päätöksenteko: käsikirja lapsen asioista päätävälle. Helsinki: Talentum Pro.

Barnskyddslagen 5.8.1983/ 683.

Barnskyddslagen 13.4.2007/417.

Bernick, Jill & Peckover, Sue & Pösö, Tarja & Skivens, Marit (2015) The formalized Framework for Decision-making in Child Protection Care Orders: A Cross-country Analysis. Journal of European Social Policy, 24, 366-378.

Broadhurst, Karen & White, Sue & Fish, Sheila & Munro, Eileen & Fletcher, Kay & and Lincoln, Helen (2010) Ten pitfalls and how to avoid them -What research tells us. NSPCC. <https://www.nspcc.org.uk/globalassets/documents/research-reports/10-pitfalls-initial-assessments-report.pdf> . Hämtad 24.9.2018.

Bryman, Allan (2011) Samhällsvetenskapliga metoder. (2.uppl.) Malmö: Liber.

Clifford, Derek & Williams, Glen (2002) Important Yet Ignored: Problems of “Expertise” in Emergency duty social work. British Journal of Social Work, 32, 201-215.

Falconer Rachel & Steven, Shardlow (2016) Comparing Child Protection Decision-Making in England and Finland: Supervised or Supported Judgement? Journal of Social Work Practice, 32, 111-124.

Filippa, Virpi (2002) Kansalaisen tarpeista sosiaalialan erityisosaamiseen– osaamisen monimuotoisuutta jäsentämässä. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus.

2002:9.<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70049/raportti.pdf?sequence=1&isAllowed=y> .Hämtad 1.11.2018.

Forskningsetiska delegationen (2012) God vetenskaplig praxis och handläggning av misstankar om avvikelser från den i Finland. Nätpublikation.

https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf .Hämtad 23.10.2019.

de Godzinsky, Virve-Marie (2014) Lapsen etu ja osallisuus hallinto-oikeuksien päätöksissä. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 267. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152419/267_de_Godzinsky.pdf?sequence=2 .Hämtad 22.10.2018.

Denscombe, Martyn (2016) Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna. (3.uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Ellström Per (1992) Kompetens, utbildning och lärande i arbetslivet: Problem, begrepp och teoretiska perspektiv. Stockholm: Norstedts Juridik AB. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:532234/FULLTEXT01.pdf> .Hämtad 29.10.2018.

Hanna, Sue (2011) "Covering the Country": After Hour's Emergency Child Protection Social Work Services. The International Journal of Interdisciplinary Social Sciences 5, (12), 103-113.

Heino, Tarja & Hyry, Sylvia & Ikäheimo Salla & Kuronen, Mikko & Rajala, Riikka (2016) Lasten kodin ulkopuolelle sijoittamisen syyt, taustat, palvelut ja kustannukset HuosTa- hankkeen (2014 -2015) päätulokset. Terveyden ja hyvinvointilaitos. Raportti 3/2016. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130536/URN_ISBN_978-952-302-644-5.pdf .Hämtad 17.11.2018.

Heinonen Hanna (2015) Ongelmallinen välitön vaara. Blogginlägg i lastensuojelun keskusliittos blogg 17.12.2015. <https://www.lskl.fi/blogi/ongelmallinen-valiton-vaara/>.Hämtad 26.9.2019.

Heinonen, Hanna (2016) Lastensuojelu ja lapsen etu. Ingår i Maritta, Törönen, Kaija, Hänninen, Päivi, Jouttimäki, Tiina Lehto-Lundén, Petra, Salovaara & Minna Vestilä (red.) Vastavuoroinen sosiaalityö. Helsinki: Gaudeamus. 243-260.

Hiilamo, Heikki & Kangas, Olli (2010) Liiallista huolta vai todellista hätää? Kodin ulkopuolelle sijoittamisen taustatekijät suomalaisissa kunnissa 1998–2008. Yhteiskuntapolitiikka, 75 (5), 488 -497.

Hirsijärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (2013) Tutki ja kirjoita. (Uudistettu painos 15.17). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hujala, Anne (2017) Sosiaalityö päivystystilanteissa ja varautuminen häiriötilanteisiin. Ingår i Kananoja, Aulikki & Lähteinen, Martti & Marjamäki, Pirjo (red.) Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma. 331–343.

Höjer, Ingrid & Höjer Staffan (2019) De professionella i den sociala barnvården. Ingår i Gunvor, Andersson & Ingrid, Höjer & Marie, Sallnäs & Yvonne, Sjöblom (red.) När samhället träder in: barn, föräldrar och social barnvård. Lund: Studentlitteratur.63–81.

Jaakkola, Anne-Mari, Vornanen Riitta, Pölkki, Pirjo (2014) Kriittisten tapahtumien mentelmä lastensuojelun sosiaalityötä koskevassa tutkimuksessa. *Janus*, 22, 156-171.

Janhukainen, Markku & Pösö Tarja & Kivirauma Joel & Heinonen, Hanna (2012) Erityisopetuksen ja lastensuojelun kehitys ja nykytila. Ingår i Markku Janhukainen (red.) *Lasten erityishuolto ja -opetus Suomessa*. Tampere: Vastapaino.

Johnsson, Eva & Laanemets, Leili & Svensson, Kerstin (2008) Den professionella blicken –bedömningar i socialt arbete. Ingår i Karin, Jonnergård, Elin, Funck, & Maria, Wolmesjö, Maria (red.) *När den professionella autonomin blir ett problem*. Växjö universitet, 85–99.

<http://www.divaportal.org/smash/get/diva2:203679/FULLTEXT01.pdf>. Hämtad 10.10.2018.

Karvinen-Niinikoski, Synnöve & Rantalaiho Ulla- Maija & Salonen, Jari (2007) *Työnohjaus sosiaalityössä*. Helsinki: Edita Prima Oy.

Kaski, Päivi & Kosola Heli & Lehtoranta Minna (2016) Katsaus lastensuojeluilmoitusten käsittelyn ja lastensuojelutarpeen selvittämisen nykykäytäntöihin. Ingår i Päivi Petrelius, Hanna Tulensalo, Anne- Mari Jaakkola, Johanna Hietamäki (red.) *Lapsen elämäntilanteen ja tuen tarpeiden lapsikeskeinen, monitoimijainen arviointi - Tietoa lastensuojelun kehittämisen pohjaksi*. Terveystieteiden ja hyvinvointilaitos, Työpäperi 33/2016. 90–100.

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131363/URN_ISBN_978-952-302-749-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y .Hämtad 22.10.2018.

Keddel, Emily (2011) Reasoning Processes in child protection decision making: negotiating moral minefields and risky relationships. *British Journal of Social Work*,41, 1251–1270.

Kvale, Steinar & Brinkman, Svend (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (2.Uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Larsson, Sam (2005) Kvalitativ metod. Ingår i Larsson, Sam & Lilja, John & Mannheimer, Katarina (red.) *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur, 91–128.

Liljegren, Andreas & Parding, Karolina (2010) Ändrad styrning av välfärdsprofessioner - exemplet evidensbaserad i socialt arbete. *Socialvetenskaplig tidskrift* nr.3–4. 270–288.

Lipsky, Michael (1980) *Street- Level Bureaucracy: Dilemmas of the Individual in the Public services*. New York: Russel Sage Foundation.

Lundström, Tommy (2019) Risk och riskbedömningar. Ingår i Ingår i Gunvor, Andersson & Ingrid, Höjer & Marie, Sallnäs & Yvonne, Sjöblom (red.) *När samhället träder in: barn, föräldrar och social barnavård*. Lund: Studentlitteratur.215–232.

Mosteiro, Amaia &Beloki, Usue & Sobremonte, Emma & Rodríguez, Arantxa (2018) Dimensions for Argument and Variability in Child Protection Decision-making. *Journal of Social Work Practice*, 32,169-187.

Munro, Eileen (2002) *Effective child protection*. London: Sage.

- Munro, Eileen (2011) The Munro review of child protection: final report, a child-centred system. London UK: The Stationery Office.
https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/175391/Munro-Review.pdf .Hämtad 15.11.2018.
- Mutka, Ulla (1998) Sosiaalityön neljäs käänne: Asiantuntijuuden mahdollisuudet vahvan hyvinvointivaltion jälkeen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Ollila, Piia & Holopainen & Juurikkala, Virva & Rapeli, Merja (2019) Sosiaalipäivystys Suomessa: Kartoitus sosiaalipäivystystoiminnan järjestämisestä ja toiminnasta. Sosiaali- ja terveysministeriönraportteja ja muistioita 37/ 2019.
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161623/37_2019_Sospaivraportti_netti.pdf?sequence=1. Hämtad 1.10.2019.
- Oranen Mikko (2006) Tutkimista ja tunnustelua -Lastensuojelun alkuarvioinnin käytäntöjä, malleja ja kehittämissuuntia. Alkuarviointi ja avohuolto- työryhmän loppuraportti 22.3.2006.
<https://thl.fi/documents/647345/0/Alkuarviointi+Loppuraportti.pdf/4c1af916-87f3-41b0-bd61-0e9daaea69d8>. Hämtad 22.10.2018.
- Pecora, Peter & Chanine, Zeinab & Graham, J. Christopher & (2013) Safety and Risk assessment Frameworks: Overview and Implication for Child Maltreatment Fatalities. Child Welfare, 92 (2), 143-160.
- Pösö, Tarja (2012) Lapsen etu, oikeudet ja näkökulma moraalisisina kannanottoina. Ingår i Hannele, Forsberg & Leena, Autonen- Vaaraniemi (red.) Kiistana-alainen perhe, moraalinen järkeilu & sosiaalityö. Tampere: Vastapaino, 75-97.
- Reissel, Eeva & Kokko, Simo & Milen, Anneli & Pekurinen, Markku & Pitkänen, Niina & Blomberg, Sanna & Erhola, Minna (2012) Sosiaali- ja terveydenhuollon päivystys Suomessa 2011. Terveiden ja hyvinvointilaitos. Raportti 30/2012.
<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80245/bc917b3e-23e1-495a-85a4-6ffb9db22482.pdf?sequence=1&isAllowed=y> . Hämtad 16.11.2018.
- Rajavaara, Marketta (2014) Ammattilaisen harkintavalta sosiaaliturvan edellytyksenä ja riskinä. Ingår i Laura, Kalliomaa-Puha & Toomas, Kotkas & Marketta, Rajavaara (red.) Harkittua? Avauksia sosiaaliturvan harkintavallan tutkimukseen. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 136- 155.
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/45435/Harkittua.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Hämtad 16.11.2018.
- Räsänen, Jenni- Mari & Kärki, Jarmo (2008) Sosiaalipäivystyksen asiakastiedot sosiaalihuollon tietojärjestelmässä. Ingår i Jarmo Kärki, Anna Väinälä, Jenni-Mari Räsänen, Riikka Väyrynen (red.) Selvitys palvelukohtaisista asiakastiedoista, lasten päivähoitosta, lastenvalvojan tehtävissä, adoptioneuvonnassa ja sosiaalipäivystyksessä. Stakesin raportteja 39/ 2008. 156 – 166.
<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/76156/R39-2008-VERKKO.pdf?sequence=1&isAllowed=y> .Hämtad 30.11.2018.
- Räty, Tapio (2010) Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Edita.

Taylor, Brian (2012) Models for professional judgement in social work. *European Journal of Social Work*, 15, 546-562.

Taylor, Carolyn & White, Sue (2006) Knowledge and reasoning in social work: educating for humane judgement. *British Journal of Social Work* 36 (6) 937-954.

Terveyden ja hyvinvointilaitos (2013-2015) Lastensuojelun kehittämis- ja tutkimushanke 2013-2015 (LaskeTut). Helsinki: Terveyden ja hyvinvointilaitos. Toimiva lastensuojelu (2013) Selvitysryhmän loppuraportti. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2013:19.
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74483/Toimiva%20lastensuojelu%20loppuraportti_final_19062013.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Hämtad 10.10.2018.

Terveyden ja hyvinvointilaitos. Lastensuojelun käsikirja: Huostaanottotarpeen arviointi. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/huostaanottotarpeen-arviointi> .Hämtad 25.11.2018.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. (Uudistettu laitos.). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkintaryhmä (2013) 8-vuotiaan lapsen kuolemaan johtaneet tapahtumat. Selvityksiä ja ohjeita 32/2013. Oikeusministeriön julkaisu.
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76480/8-vuotiaan_lapsen_kuolemaan_johtaneet_tapahtumat.pdf . Hämtad 23.10.2018.

Tynjälä, Päivi (2010) Asiantuntijuuden kehittämisen pedagogiikkaa. Ingår i Kaija Collin, Susanna Paloniemi, Helena Rasku- Puttonen & Päivi Tynjälä (red.) Luovuus, oppiminen ja asiantuntijuus. Helsinki: WSOYpro Oy. 79-95.

Salmi, Minna, Bardy, Marjatta & Sauli, Hannele (2004). Lapsen ja lapsiperheiden asemasta nyky-Suomessa. Ingår i Annlis, Söderholm, Ritva, Halila, Satu, Kivittie-Kallio, Jussi, Mertsola & Sirkku, Niemi (red.) Lapsen kaltoinkohtelu. Duodecim, Helsinki. 16-39.

Saarnio, Pekka (1993) Noviisista ekspertiksi. Sosiaalityön taitojen yksilöllinen kehittyminen. *Janus* 1, 89-98.

Sipilä, Anita (2011). Sosiaalityön asiantuntijuuden ulottuvuudet: Tiedot, taidot ja etiikka työntekijöiden näkökulmasta kunnallisessa sosiaalityössä. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto. http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-0537-6/urn_isbn_978-952-61-0537-6.pdf .Hämtad 15.11.2018.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2005) Kiireellinen sosiaalipalvelu: sosiaalipäivystyksen järjestäminen. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 8/2005.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70765/225055%20STM_Kiireellinen_sisus.pdf?sequence=1Hämtad 1.10.2019.

Sosiaali- ja terveysministeriö (29.5.2015) Kuntainfo: Mitä tarkoittaa välitön vaara kiireellisen sijoituksen edellytyksenä? <https://stm.fi/artikkeli/>

[/asset_publisher/kuntainfo-mita-tarkoittaa-valiton-vaara-kiireellisen-sijoituksen-edellytyksena-](#). Hämtad 17.11.2018.

Socialvårdslagen 30.12.1301/2014

Stokes, Jacqueline & Schmidt, Glen (2012) Child protection decision making: a factorial analysis using case vignettes. *Social Work*, 57, 83–90.

Svensson, Kerstin & Johnsson Eva & Leili, Laanemets (2008) Handlingsutrymme - utmaningar i socialt arbete. Stockholm: Natur & Kultur

Whittaker, Andrew & Havarad, Tirion (2016) Defensive practice as” fear- based” practice: social work´s open secret? *British Journal of Social Work*, 46, 1158–1174.

Wolmesjö, Maria (2008) Ledarskapets autonomi – om chefers dilemman och handlingsutrymme. Ingår i Karin, Jonnergård, Elin, Funck, & Maria, Wolmesjö, Maria (red.) När den professionella autonomin blir ett problem. Växjö universitet, 141–161. <http://lnu.diva-portal.org/smash/get/diva2:203679/FULLTEXT01.pdf> . Hämtad 26.9.2019.

Östberg, Francesca (2010) Bedömningar och beslut: Från anmälan till insats i den sociala barnvården. Doktorsavhandling: Stockholms universitet. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:283503/FULLTEXT02.pdf> .Hämtad 26.9.2019.

BILAGA 1 FÖLJEBREV

Hej!

Jag är magisterstuderande i socialt arbetet vid Helsingfors universitet och jag håller på att skriva min magisteruppsats om barnskyddsärenden som blir föremål för omedelbart ingripande av socialjouren. Syftet med min studie är att utreda de faktorer som enligt socialarbetare föranleder till omedelbart ingripande av socialjouren i barnskyddsärenden. Detta har jag som avsikt att undersöka genom att intervjua 5–6 socialarbetare som är verksamma på socialjouren och höra dera syn på tematiken utifrån deras egna yrkeserfarenheter.

Har du möjlighet att ställa upp för en intervju beträffande detta ämne? Intervjun tar cirka en timme och kommer att bandas in. Efter intervjun kommer även intervjumaterialet att transkriberas. Intervjufrågorna kommer jag att skicka ut på förhand till de som har möjlighet att delta i studien. Intervjumaterialet kommer att behandlas konfidentiellt, vilket innebär att inga namn på varken på intervjupersonen eller socialjouren kommer att nämnas i något skede av magisteravhandlingen. Det anonymiserade intervjumaterialet kommer också att brukas som stöd i undervisningsmaterial i socialt arbete inom Helsingfors universitet.

Jag skulle hoppas kunna genomföra intervjun under januari månad 2019. Jag berättar gärna mera ifall du har några tilläggsfrågor angående ämnet eller intervjutillfället.

Med vänlig hälsning,

Henrica Wiksten

BILAGA 2 INTERVJUGUIDE

Allmänna frågor:

- Hur länge har du arbetat som socialarbetare?
- Hur länge har du arbetet inom socialjouren?

TEMA 1, Säkra fall: barnskyddsärenden som kräver omedelbart ingripande

- Berätta om den senaste barnskyddssituationen som du bedömde att krävde ett omedelbart ingripande av socialjouren.
- Vilka faktorer var avgörande för att du tog beslutet att ingripa?
- Varför kunde barnskyddsärende inte överföras att skötas under tjänstetid av områdets egna barnskyddsenshet?
- Vad fick dig att resonera så, och vad basera du ditt beslut på?
- Hurdana typ av barnskyddsärenden anser du att föranleder ofta till omedelbart ingripande av socialjouren?

TEMA 2, Osäkra fall: där man överväger ett ingripande

- Berätta om en barnskyddssituation som du nu i efterhand tänker att du borde ha gjort en brådskande placering, men som du då beslöt att inte göra det. Vilka faktorer inverkar på att du lät bli att ingripa? Vad basera du ditt beslut på?
- Hurdana barnskyddsärenden upplever du är svårast att bedöma ifall det kräver ett ingripande av socialjouren eller ifall ärendet kan överföras till områdets barnskyddsenshet att skötas följande vardag? Varför är dessa svåra att bedöma?

TEMA 3, Inte brådskande fall

- Berätta om en barnskyddssituation som du bedömde att inte krävde ingripande av socialjouren, d.v.s. att du bedömde att ärende kan vänta att bli skött under tjänstetid av områdets barnskyddsenshet.
- Vad baserade du ditt beslut på?

TEMA 4, Beslutsprocessen

- Angående själva beslutsprocessen, så baserar du ditt beslut på något annat än lagstiftning?
- Vad anser du är mest utmanade i själva beslutsprocessen?
- Har det någon skillnad för bedömning av hur brådskande ett barnskyddsärende är ifall informationen om barnets situation kommer av en myndighet (ex. polis) eller privatperson?
- Anser du att de skulle behövas standardiserade "check-listor"/ manualer som stöd för bedömningen av barnskyddsärenden?
- Hurdant stöd har du i beslutsprocessen/ bedömningsförfarandet?
-

BILAGA 3 BEARBETNING AV DATA

Tabell 3: Framställning av tema 1.

Gemensamma teman för ingripande	Underkategori	Huvudkategori
-Små barn: låg tröskel att ingripa -Små barn: problemen relaterade till föräldrarna ex. missbruk, familjevåld eller mentaproblem	Betydelsen av barnets ålder	
-Känner till fallet från tidigare. - Bakgrundsinformationen inverkar, hur mycket man vet om fallet från förr, ex. har barnet ett klientkap, har man tidigare i socialjouren ingripit, gör att man lättare agerar. -Ven som gör anmälan inverkar → högre tilltro till anmälningar som andra myndigheter gör → lättare att avvära hur akut situationen är jämför med barnskyddsanmälningar som privatpersoner gör	Bakgrundsinformationens betydelse	Kontexten avgörande för ingripande
Natt: högre tröskel att ingripa.	Betydelse av tidpunkt på dygnet	

Tabell 4. Framställning av tema 2.

Gemensamma teman för beslutsprocessen	Underkategori	Huvudkategori
-Lagen utgör grunden för beslutet -Lagen ger mandat/plikt att agera -Lagen fungerar som referensram, men konkretiserar inte i vilka situationer som kräver ingripande.	Barnskyddslagens betydelse	
-Vad som är barnets bästa i den rådande situationen, ex. är det barnets bästa att rivas bort från sina föräldrar mitt i natten eller kan situationen skötas med ett nytt hembesök på morgonen. -Barnets rättigheter sågs som viktiga värden i beslutsprocessen	Barnets bästa och barnets rättigheters betydelse	Beslutet är en komplex helhet
-Arbetsfarenheten inverkar, man känner sig mera säkrare och lugnare i de akuta situationerna, man vågar ingripa lättare och kan jämföra situationerna med tidigare case man varit med om. -Egna värderingar inverkar också på beslutsfattande. Vad man anser ex. vara ett bra hem för ett barn ansågs basera på värderingar- Osäkra fallen styrdes mera av socialarbetarnas erfarenhet yrkesexpertis och handlingsutrymme	Erfarenhet kombinerat med yrkesexpertis och egna värderingarnas betydelse	
-Stor betydelse hur den enskilda socialarbetaren ser på situationen och att varje beslut långt bygger på socialarbetarens bedömning av situationen	Handlingsutrymmes betydelse	

Tabell 5. Framställning av tema 3.

Gemensamma teman för utmaningar i arbete	Underkategori	Huvudkategori
<ul style="list-style-type: none"> -Avgöra vad som är sanningen då en anmälan görs till socialjouren, blir speciellt synligt i vårdnastvister, familjemordshot. -Informationen förändras konstant under det så kallade utredningsförloppet 	Förmågan att hantera det osäkra	
<ul style="list-style-type: none"> -Arbetsstrukturer som är uppbyggda så att det finns enbart en socialarbetare per arbetstid, vilket gör att socialarbetarna ibland känner sig ensamma i beslutstagande. -Socialarbetaren den som i sista hand bär ansvaret för beslutet. - Avsaknad av kollegialt och förmansstöd i beslutsfattandet. -Bristande samarbete med områdets barnskyddsmyndighet försvårar arbete. Barnskyddets stora klientmängder syns i socialjouren i form av att kundjournalerna inte alltid är uppdaterade vilket försvårar socialjourens arbete då det är omöjligt att veta vad socialarbetarna på området har för plan med barnet ifråga 	Socialarbetarna har stort ansvar att axla	Utmaningar i arbetet